Kulturně společenský **časopis**
2005 • 7
na internetu

DOBRÁ ADRESA

Z obsahu

Reportáž z koncertu Eltona Johna

Čtyřikrát Vídeň!

Posudek diplomové práce

Obrazy Evy Sendlerové

Obsah:

O čem se (ne)mluví
Martin Belásek: **Ham!** (4)
Petr Jiška: **Čtyřikrát Vídeň!** (10)

Před Strží
Výstřižková služba Jakuba Šofara (15)
Literaturistický průvodce Štěpána Kučery
Jiří Svoboda (16)
Svodka Velkého Čtenáře (18)
Cannyho komix (19)
Představujeme... Luboše Majzlíka (20)
Ze vtipných emailů: **Jak udělat olympiádu zajímavější** (26)

Strž DA
Hudba: Jakub Šofar: **Couvat dobře** (28) / Literatura:
Zuzana Fialová: **Několik čtenářských ohlédnutí** (30);
Jasoň Drsoň: **Mňau! Mňau! A ještě jednou mňau!** (32);
Otto Hejnic: **Ptačí údolí Bohumila Nusky** (33) /
Divadlo: Jakub Šofar: **Fauste, Fauste, Fauste! Přichází Renata Kalenská...** (34); Otto Hejnic: **Donaha!** (35) / Historie: Martin Groman: **Aj tak človek rozmýšlal, aj tak** (36)

Za Strží (převážně osobní stránky)
Štěpán Kučera: **Gladiátor** (38)
Pavel Kasík: **Spotřebujte před konzumací** (42)
Lubor Dufek: **Nápady pro Tři krále – O kořenech** (43)

Média:
Miroslav Cingl: **Americké poučení** (48)

Podobrazník Honzy Hanzla
Posudek diplomové práce (50)

+

Příloha
Eva Sendlerová: **Obrazy** (51)

SYSTÉM NAVIGACE: KLEPNĚTE!

První stránka (titulní):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na „Z obsahu:“ se dostanete na str. 2 (obsah). Klepnutí na malé obrázky a jednotlivé body „Z obsahu:“ Vás přenese přímo na příslušné stránky. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ se otevřou naše internetové stránky www.dobraadresa.cz v aktuálním prohlížeči. Klepnutím na střed obrázku se dostanete na popisek a tiráž na str. 2.

Druhá stránka (obsah):

BYLO od č. 1/00: Klepnutí na jednotlivé body obsahu Vás přenese přímo na příslušné stránky. Klepnutím na naši e-mailovou adresu se Vám otevře nám adresovaný dopis v aktuálním e-mailovém programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ a na popisek k obrázku na první straně se dostanete na první (titulní) stránku. Klepnutím na slovo „Obsah:“ se Vám zvětší obsah přes celou šířku okna.

Další strany stránky (včetně druhé s úvodníkem):

BYLO od č. 1/00: Klepnutím na jednotlivé internetové resp. e-mailové adresy se Vám otevře příslušná stránka resp. se Vám nadepíše příslušný dopis v aktuálním programu. **NOVĚ od č. 9/00:** Klepnutím na značku „Dobrá adresa“ v levém nebo pravém horním rohu stránky se přesunete na str. 2 (obsah).

KLEPNĚTE SEM!

DOBRÁ ADRESA

Na titulní stránce: Obrazy Evy Sendlerové (k příloze na str. 51)

Dobrá adresa, kulturně-společenský časopis na internetu, číslo 7, ročník 6. E-mail: dobraadresa@firstnet.cz. Vydávají Přátelé Dobré adresy. Šéfredaktor: Štefan Švec. Zástupce šéfredaktora: Štěpán Kučera. Redakce: Miroslav Cingl, Martin Groman, Jan Los, Vladimír Novotný, Kateřina Rudčenková, Viki Shock, Jakub Šofar. Grafická úprava a výtvarná redakce: Jakub Tayari. Výstavba internetových stránek: Libor Koudela. Neoznačené fotografie archiv redakce, kresby Corel Corporation. Časopis vychází s laskavou podporou Ministerstva kultury České republiky a Nadace Český literární fond. Redakcí nevyžádané rukopisy, kresby a fotografie se nevracejí. Technická podpora studio Grafin a FirstNet a. s.

K článku na str. 15

báseň měsíce

Štepán Okač

Tajemství perverze

Při normální kopulaci
šeptám dívkám věty přací

Při brutální orgii
většinou je zabiji

Naši milí,

přišly prázdniny a s nimi i sluníčko, optimismus a dvojdílné plavky. Tuhle jsem si je nasadil, a řeknu vám... Eee, přejdu radši k Dobré adrese. Červencové číslo se může chlubit hlavně poezií a fejetony. Jiří Svoboda v Literaturistickém průvodci a Luboš Majzlík v rubrice Představujeme... jsou básníky úplně odlišnými, ale ke čtení se hodí oba. Honza Hanzl nám tentokrát místo Podobrazníku napsal Posudek diplomové práce, tak se podívejte, jak by se taková důležitá věc měla psát. Pavel Kasík zase z rozverného sloupku o záruční lhůtě potravin udělal sociálně kritický článek o nadnárodních obchodních řetězcích, a takové překliknutí v jednom krátkém materiálu také stojí za pozornost. Kromě básniček a fejetonů je samozřejmě číslo plné dalších zajímavých věcí, každý ať si najde, po čem mu oči prahnou. Když zrovna neprahnou po těch plavkách.

Těšíme se na příště!

Štefan Švec

O čem se (ne) mluví

Ham!

(reportáž z pražského koncertu Eltona Johna)

Foto autor

Nadšeně vyjíkl, že pan miliontý dostane tři dary, aby se vzápětí ukázalo, že jedním z nich je slavnostní certifikát (V rámečku! Bomba!), druhým vyrytí jména na dlaždičku v Sazka Areně (ohromující) a třetím lístek do Skyboxu (luxusní lóže pro asi dvacet lidí) na podzimní koncert Phila Collinse. Hlavně mu nic nekupovat! Miliontý návštěvník (já bych čekal aspoň auto) byl jistě dojat k slzám.

Eltona Johna nijak zvlášť nežeru. Stěží bych vyjmenoval pět jeho hitů a mám ho za takovou tu indiferentní výplň v rádiu, u které se dá spokojeně číst, mluvit nebo hrát pexeso. Přesto se ke mně díky štědrosti Sazky dostal lístek na jeho pražský koncert, a tak jsem se rozhodl jít. Jednak ze zvědavosti (jak vlastně vypadá Sazka Arena zevnitř?) a jednak ze zlomyslnosti (co by za to nějaký růžový Eltonův fanoušek dal!).

Arena

To, že vám někdo zasponzoruje vstupenku, ještě neznamená, že na něj nemůžete nadávat. Takže jestli o tom někdo až doteď pochyboval, ať prosím přestane: Sazka Arena je opruz. Vypadá jako obří vřed těsně před prasknutím, u vchodu musíte projít uzoučkými kovovými koridory jako dobytek na jatkách a pak vám projedou zavazadla rentgenem. Hlavní důvod přitom není bezpečnost (s nožem v klíčence i s foťákem v pouzdru jsem klidně prošel), ale neskrývaná snaha vymoci si násilím zisk z předraženého občerstvení uvnitř (jedné paní vyhodily gorily z tašky dokonce i pytlík bonbónů proti kašli). Zakázat lidem, kteří si koupili lístek za několik set korun, vstup do areálu s lahví vody, a nutit je kupovat si mizerné pivo za 40 korun možná není zákonem zakázané, ale je to prostě neslušné. Dochází prý i k legračním situacím, kdy se návštěvníkům koncertu rozdávají reklamní

tatranky a limonády před vchodem, přes který se ale s tatrankou a limonádou nedostanou. Kolem areny se automaticky tvoří deset metrů široká návěj plechovek a obalů od tatranek.

Nejlegračnější je ale na Sazka Areně nabubřelost jejích stavitelů. Pánové ze Sazky o té piškotovité stavbě mluví div ne jako o Tádž Mahalu a snaží se působit dojmem, že jejím vybudováním přispěli do zlatého kulturního fondu národa. K opravdu zajímavým světovým sportovním halám se má Sazka Arena asi jako Petřínská rozhledna k Eiffelově věži, na rozdíl od Sazka Areny má ale Petřín aspoň trochu kouzla a pěkné okolí.

Malost značky Sazka se pěkně projevila před začátkem Eltonova koncertu, kdy na pódium vylezli tři kravaťáci a jeden z nich vyhlásil miliontého návštěvníka Areny. Nadšeně vyjíkl, že pan miliontý dostane tři dary, aby se vzápětí ukázalo, že jedním z nich je slavnostní certifikát (V rámečku! Bomba!), druhým vyrytí jména na dlaždičku v Sazka Areně (ohromující) a třetím lístek do Skyboxu (luxusní lóže pro asi dvacet lidí) na podzimní koncert Phila Collinse. Hlavně mu nic nekupovat! Miliontý návštěvník (já bych čekal aspoň auto) byl jistě dojat k slzám.

Foto autor

Koncert

Na koncerty se naštěstí většinou nechodí kvůli arenám, ale kvůli umělcům. Eltonu Johnovi předskakovala Jana Kirschner s jedním kytaristou a jedním bubeníkem. Dokud zpívala anglicky, byla to nuda, režie navíc šetřila světla i obrazovky na Eltona, a tak se kdesi na vzdáleném pódiu kroutila černovlasá figurka a její zpěv nezajímal snad ani ji samu. Na konci naštěstí Kirschnerová vystřihla jednu slovenskou takřka lidovou a byl to nářez, který strčil do kapsy celé předchozí sníjení, takže se jí dalo upřímně zatleskat.

Elton John je profesionál a koncert odehrál od začátku do konce ve velkém stylu. Protahoval písničky snad až na patnáct minut, po předstíraných koncích je znovu rozjížděl, občas dokonce vystoupil na stoličku a postavil se na klavír. Jeho postavičku to sice nezvětšilo, ale show to byla.

Foto autor

Pak nastala veselá přestávka s nešťastným miliontým návštěvníkem a konečně přišel Elton John. Dorazil v černém plášťofraku pomalovaném ohromnou červenou orchidejí, stručně pozdravil a začal. Osvětlovači a zvukaři proti Janě Kirschner přibližně třistakrát zesílili, takže diváci měli oprávněný dojem, že se „z pódia valila energie“. Tak to recenzenti rádi píšou a tak to má na koncertech být.

Obří obrazovky po stranách nad pódiem zvětšovaly Eltona i jeho kapelu až do zadních řad, což bylo potřeba, protože hvězda nehvězda, sir nesir, i Elton John je jenom člověk a má jen trošku přes 150 centimetrů. Bez techniky z nikoho poloboha neuděláte. Obrazovky co chvíli zabíraly polobohovy ruce na klaviatuře, a nutno přiznat, že ten pohled byl pěkný. A to i přes ty kraťoučké, buclaté, neklavíristické prstíky.

Elton John je profesionál a koncert odehrál od začátku do konce ve velkém stylu. Protahoval písničky snad až na patnáct minut, po předstíraných koncích je znovu rozjížděl, občas dokonce vystoupil na stoličku a postavil se na klavír. Jeho postavičku to sice nezvětšilo, ale show to byla.

Pokud jde o výběr skladeb, paradoxně nejmíň si Elton pravděpodobně užíval ty nejznámější, třeba Candle In the Wind, které prostě odzpíval v jejich rozhlasové délce.

Foto autor

To s ostatními se mazlil a hrál si s nimi, co to šlo. Publiku se ale povinné hity líbí v jakékoliv podobě, takže nejvíc tančících světýlek se v hledišti objevilo právě během nich. Mávalo se zapalovači, prskavkami, a nejvíc asi rozsvícenými displeji mobilů.

Hned na začátku vyhnali bodyguardi od pódia tvořící se kotlík, aby přibližně v půlce dav naopak povzbudili a pustili ho k hvězdě. Od té chvíle toho lidé sedící v prvních řadách moc neviděli, protože kotlík přerostl v kotel, v kotlisko, a na konci stála už skoro celá Arena. Koncert pěkně vygradoval, přidávalo se dvakrát nebo dokonce třikrát, naposled dokonce už bez kostýmu.

Elton se choval sympaticky, ne snad že by ze sebe vydal všechno a koncert byl pro něj životním zážitkem, ale coby starý mazák odvedl perfektní práci a dal svému publiku to, co chtělo. Zajímavé bylo, že se nepodbízel a nenaučil se ani větu česky, jak se o to lámaně pokouší snad každý jiný, kdo v Praze koncertuje. Na začátku se omluvil za svou angličtinu, ale držel se jí až do konce. Stejně mu každý rozuměl.

Eltona Johna nijak zvlášť nežeru a peníze za jeho nahrávky bych asi nevyhazoval, ale jeho koncert v Praze k sežrání docela byl. Ham.

Martin Belásek

O čem se (ne) mluví

Čtyřikrát Vídeň!

Ačkoli by se někdo mohl díky nadpisu domnívat, že následující řádky budou věnovány kavárenství, není tomu tak. Vídeň zahájila frontální útok na pozici kulturního centra střední Evropy a minimálně v oblasti výtvarného umění prakticky nemá konkurenci. Svoje výsadní postavení potvrdila i čtyřmi jarními výstavami, které snesou nejpřísnější mezinárodní měřítka.

Pro většinu lidí bude asi nejzajímavější retrospektiva nejvýznamnějšího belgického surrealisty René Magritta, která se koná až do 24. července 2005 v Kunstforu. Mluvit podrobněji o autorovi by bylo jako nosit dříví do lesa. Výstava představuje více než 70 obrazů zapůjčených z veřejných a soukromých sbírek po celém světě. Těžiště tvoří zápůjčky z belgických muzeí. Výstava začíná obrazy z 20. let, na kterých je ještě patrný malířův inspirační zdroj – obrazy Giorgia de Chirica. Záhy se však prosadil jeho svébytný malířský styl, který byl zcela odlišný od ostatních surrealistů v Paříži. Tam Magritte tvořil od roku 1927 do roku 1930. Určitý odstup od centra dění jeho tvorbě příliš neublížil. Dá se říct, že ačkoli některá úspěšná témata opakoval na nátlak svého galeristy poměrně často (např. muž v klobouku, holubice, rolničky, dýmky), byl až do své smrti schopný přinášet další nápady. Pravděpodobně nejznámější jsou jeho obrazy z cyklu výkladů snů nebo říše světla, kterým je věnováno čestné místo. Nechybí však ani méně známá díla.

Druhou výstavou byla retrospektiva jednoho z významnějších průkopníků abstraktního umění Pieta Mondriana v Albertině. Tento holandský malíř začínal na přelomu 19. a 20. století jako krajinář. Podrobným studiem svého okolí, kdy maloval stále stejné místo nebo jeho části, postupně přešel k expresivnímu výrazu (ma-

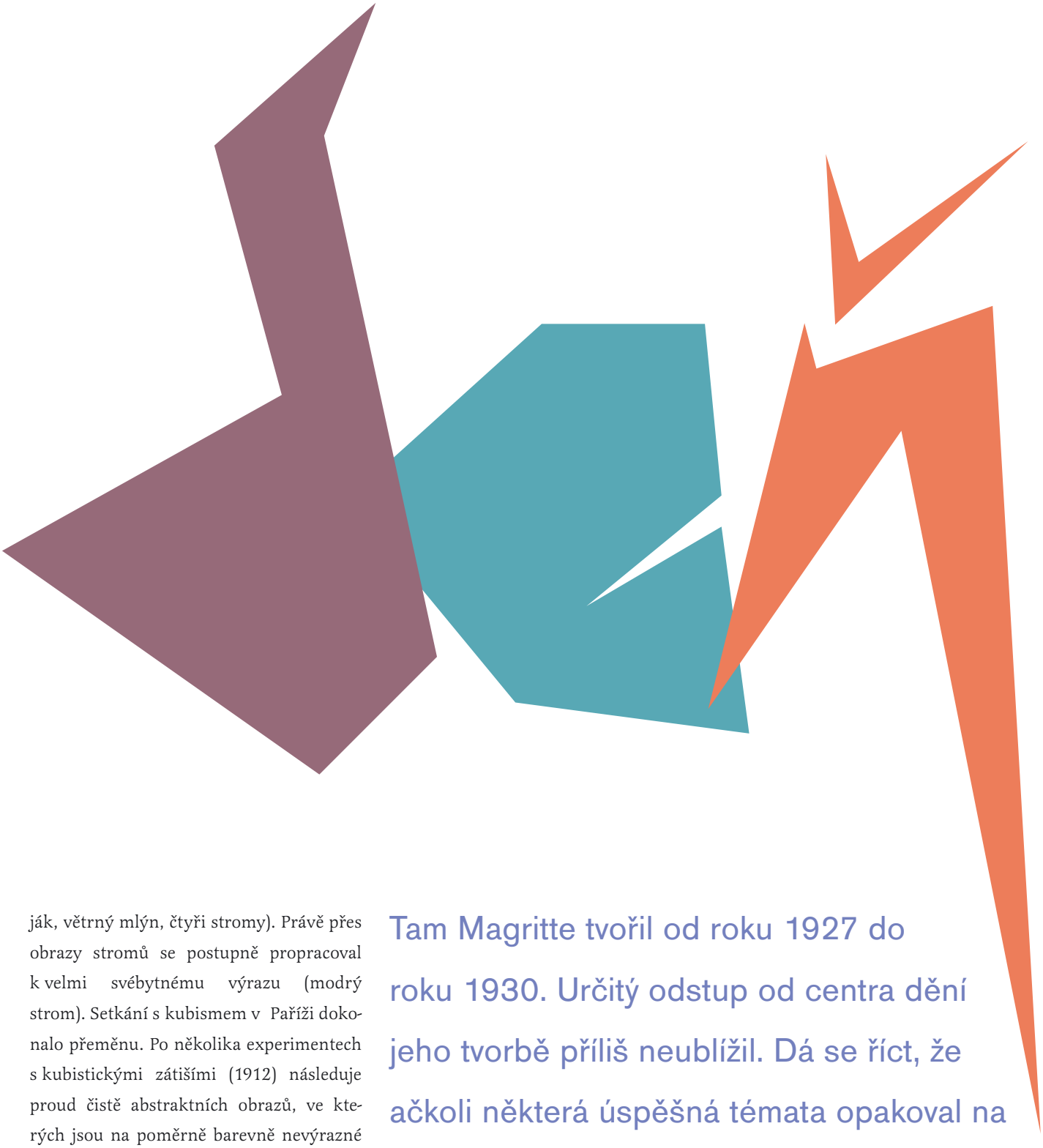

ják, větrný mlýn, čtyři stromy). Právě přes obrazy stromů se postupně propracoval k velmi svébytnému výrazu (modrý strom). Setkání s kubismem v Paříži dokonalo přeměnu. Po několika experimentech s kubistickými zátišími (1912) následuje proud čistě abstraktních obrazů, ve kterých jsou na poměrně barevně nevýrazné ploše rozmístěny černé křížky jako průsečíky horizontálních a vertikálních linií. Postupně však přechází k jasným barvám (hlavně červená, žlutá a modrá) na bílém pozadí. Plocha obrazu je dělena černými vertikálními a horizontálními liniemi. Obrazy jsou zapůjčeny především z holandských muzeí a jediné, co by se dalo výstavě vytknout, je určitá absence děl z poslední-

Tam Magritte tvořil od roku 1927 do roku 1930. Určitý odstup od centra dění jeho tvorbě příliš neublížil. Dá se říct, že ačkoli některá úspěšná témata opakoval na nátlak svého galeristy poměrně často (např. muž v klobouku, holubice, rolničky, dýmky), byl až do své smrti schopný přinášet další nápady. Pravděpodobně nejznámější jsou jeho obrazy z cyklu výkladů snů nebo říše světla...

O čem se (ne) mluví

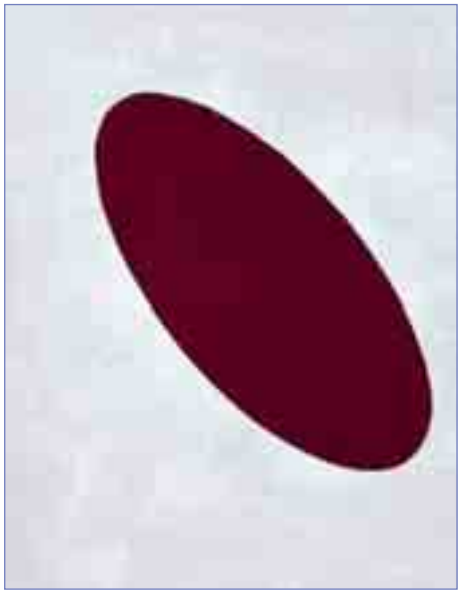

ho období života, kdy Mondrian pobýval v USA.

Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig si na jaro připravilo výstavu sbírky „Costakis“. Tuto kolekci dal po II. světové válce za svého pobytu v Sovětském svazu dohromady řecký obchodník George Costakis. Tento nadšený amatér využil nezájmu oficiálních institucí o umění ruské avantgardy z počátku století a návštěvami žijících umělců nebo pozůstalých po nich se mu podařilo vytvořit jednu z nejvýznamnějších sbírek ruského umění v zahraničí. Těžiště sbírky tvoří díla Ljuby Popova a Ivana Kljuna a některých méně významných autorů. Moc děl od Maleviče nebo Kandinského bychom na výstavě nenašli. Přesto je však expozice důležitá, protože dokumentuje šíři autorů a myšlenek, co se pohybovali na ruské výtvarné scéně bouřlivých let 1910 až 1930, než definitivně zavládl diktát „socialistického realismu“.

Čtvrtou výstavou byla opět v Albertině představená soukromá sbírka manželů Krugier-Poniatowsky nazvaná Od Goyi k Picassovi. S výjimkou několika obrazů, grafik a soch se prezentovaly kresby nejvýznamnějších autorů 19. a 20. století. Přestože jde

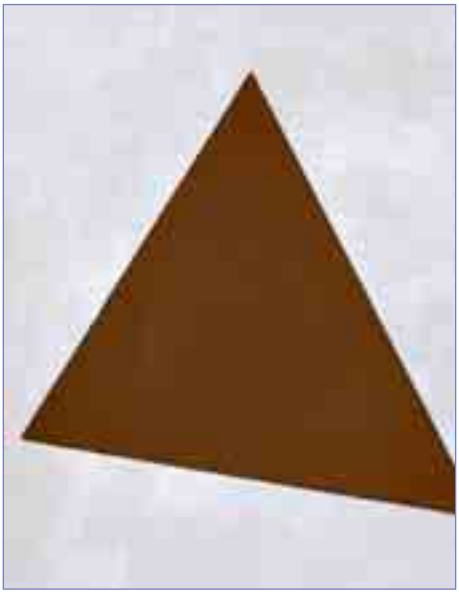

Pětkrát Ivan Kljun

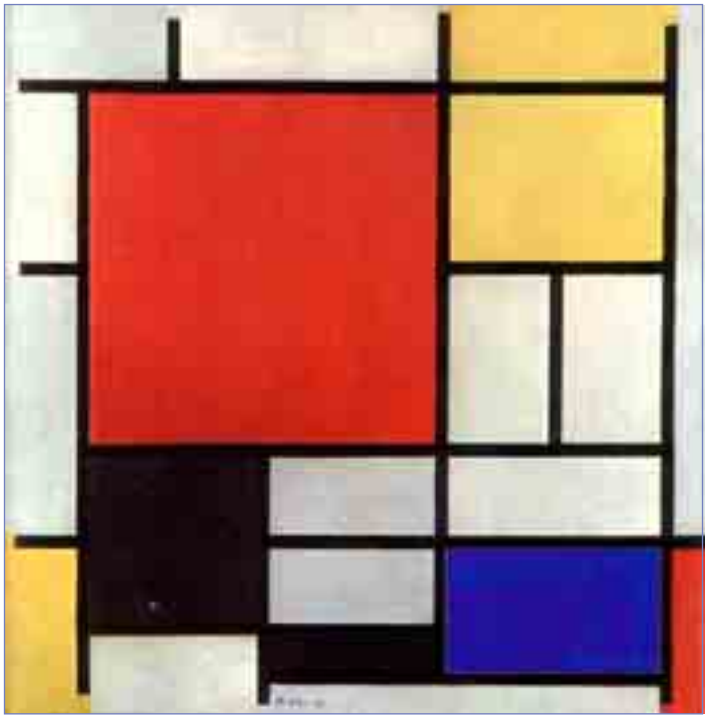

Tento nadšený amatér využil nezájmu oficiálních institucí o umění ruské avantgardy z počátku století a návštěvami žijících umělců nebo pozůstalých po nich se mu podařilo vytvořit jednu z nejvýznamnějších sbírek ruského umění v zahraničí. Těžiště sbírky tvoří díla Ljuby Popova a Ivana Kljuna a některých méně významných autorů.

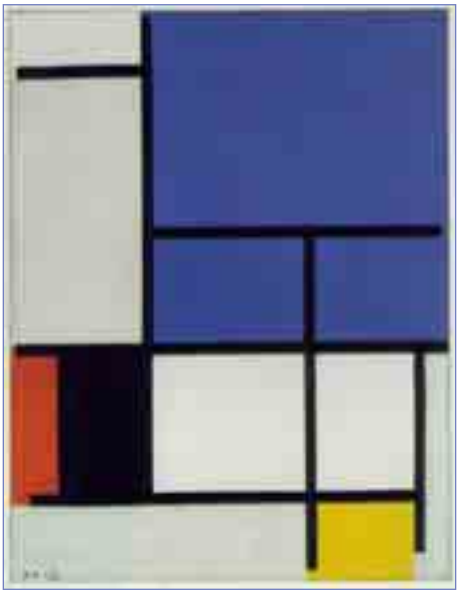

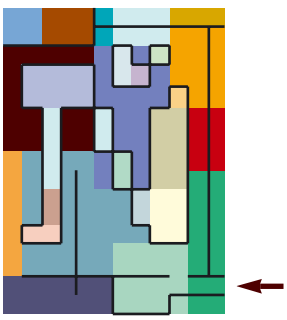

Dvakrát Piet Mondrian

o soukromou sbírku, která vznikla prakticky jako zvláštní druh arte terapie po hrůzách prožitých za druhé světové války, dává velmi dobrý přehled o vývoji umění v posledních 200 letech. Těžiště a nejkvalitnější část sbírky, za kterou by se nemuselo stydět nejedno světové muzeum, tvoří díla Picassa, Degase, Cézanna, Seurata, Matisse a Giacomettiho.

Nemá smysl hodnotit, která výstava byla nejlepší. Všechny byly velmi dobré a žebříček by závisel spíš na osobních preferencích diváka než na objektivní kvalitě autorů a vybraných děl. Aby Vídeň dokázala, že neusíná na vavřínech, je navíc hned na září připravena velká výstava Francisca Goyi v Kunsthistorische Museum. Všechno to jsou projekty, u kterých lze těžko očekávat, že by se konaly v Čechách. Nezbývá než děkovat Pánubohu, že tu Vídeň udělal tak blízko.

Petr Jiška

Čtyřikrát René Magritt

Výstřižková služba Jakuba Šofara

Před Úřadem

Dneska bude slovní omáčky jen málo, protože obraz nahradí vše. Leták německého knižního nakladatelství Reclam Universal (někdy z let 1914–1915) sice není klasickým výstřižkem, ale já ho měl v této složce zařazen, protože se mi nikam jinam nehodil.

Durch deutschen Geist zum Sieg! To je schopen si, doufám, přeložit i ten největší jazykový ignorant. Já jsem to svedl. Obrázek, jak si si říšský voják, s bodlem vztyčeným, čte v zákopech při lampičce knihu, jistěže nějakého německého autora, je nádherný, za srdce beroucí. Nad ním je proti hvězdné obloze vidět silueta vartujícího spolubojovníka a děla. Co by asi na takovou variantu říkal Kant, milec mravního zákona? Takže model je jasný: večer dávku z Chamissa, Raabeho, Kleista, Luthera, Grillparzera, Klopstocka, dokonce i z Lichtenberka, a ráno na zteč. Za vlast, za krev, za hroudu!

Chce se mi zavolat Sieg Heil, ale nezavolám.

Jakub Šofar

LITERATURISTICKÝ PRŮVODCE ŠTĚPÁNA KUČERY

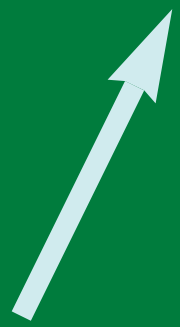

Jiří Svoboda je mladý rozhněvaný muž liberecké literatury. Zpívá „sladké flekaté písně“ se sprostými slovy a vypráví příběh o tom, že „všichni jdou správnou cestou / sledujou něčí záda před sebou.“ Je mu skoro třicet let, vystudoval vysokou školu, procestoval Irsko, vystoupil v Zeleném peří Mirka Kováříka a dneska učí na gymnáziu v Liberci.

měsíc se vyloupl z mraků

nakonec se ti to vymstí
všechno opouštíš
především tohle místo
jen s pár věcma
klíče hodit na balkón a poštu poslat
na předem známou adresu kterou se pokusíš zapomenout
periodicky zásobovat některý lidi
některýma historkami ze svýho současnýho života
na některý lidi zapomenout
a na některý historky taky
dnes se mi to konečně podařilo – pochopit
jak se může měsíc vyloupnut z mraků
a nikdy, přísahám při smrti svejch rodičů,
že už nikdy se nedotknu
sítka na odpad ze dřezu.
všichni ostatní jdou správnou cestou
všichni jdou správnou cestou
sledujou něčí záda před sebou

podkrkonošská paleta

kulturní dny občanů nad sedmdesát
konané pod záštitou gerontologické komory
v janských lázních
se úzce kryly s vernisáží výstavy
„semily – město pohřebního ruchu“
a v obou těchto městech člověk
jen ztěžka sežene kvalitní
přesto finančně dostupné ubytování
umocněné navíc tím
že ještě žije

sladká flekatá píseň

pro tentokrát mu to můžeme odpustit
těch pět vteřin
na láhvi je etiketa a pod etiketou krásná žena
kterou si jistě rádi svléknete

JIŘÍ SVOBODA

drazí přátelé
je to originál
jde kolem mě s novinama zadarmo
zamumlá píčo
pak se votočí že prej kde je televizní studio
že musí svůj příběh říct celýmu světu
není nemáme
žádnej barandof žádnej holywud
tak jestli si může aspoň dokouřit moje balený
jasně
a kdy prej jede vlak do blavy
neumí číst to už mu přestávám věřit
mezitím steffi odlétá na havaj
má doplňkovou sadu vlasového tetování
a možná se na mauna loa provdá za kevina
ten je dozajista obřezán a denně se sprchuje
dvakrát
ty a já nafurt
zatmění měsíce proběhlo jako obvykle
nikdo nebušil do hrnce aby vodlít drak
nikdo nestřílel na oblohu šípy ze stejnejch důvodů
nesl si pod paží noviny
bylo tam čtení o zvířátkách a politický program
spolku na ochranu spotřebitelů
přivázat klokana s dikobrazem
k jedný tyči
opojit se pocitem nadřazenosti
zahnat draka plastovýma šípama za 99 ká če (terč není v ceně)
smířit se s tím že seš mrak na nebi
vysoko
obtěžkanej vodní párou
smířit se s tím že seš mrak
co nikomu nic nepřipomíná
čím více bude opuštěných lidí
tím méně bude opuštěných místností

poezije venkova

tahat ho za ptáka každou druhou středu
radostí nedospí
radostí nedojí sváteční voběd
samou radostí se pozvrací
neodmítá je to normální
neodmítá je jí jasný
že se to děje i v chalupě za potokem
v chalupě pod lesem v baráku u kostela
ráno se sejdou v linkáči
mašle maj, stejný baťůžky
stejný tužky vořezaný
přece musej zabrat s tou matikou
narýsovat geometrickej vobrazec nesmí bejt problém
v hlavách maj stejnej pocit
nevodbytnej utkvělej krásnej
povznášející v jejich věku.
kdyby přiběh alexandr hemala s plyšovým mikrofónem:
– slečny mohu se vás zeptat?
tak by se smály. ale na jeho vkusně položenou otázku:
– co udělá vaší mamince největší radost pod stromečkem?
vodpověděj jedním dechem: jednička v žákajdě.
ještě že se saša nikdy nezeptal: co udělá největší radost tatínkovi?
bůh žehnej staženejm roletám
jednou budou ty jejich svraštělý čuráky
jediným pojítkem mezi propastí a ocelovým hákem
karma nekarma
nasrat!

Svodka Velkého Čtenáře

Když si budete číst některé časopisy s prodlevou, tak se stejně nic nestane, pořád ještě budete mít ve zprávách náskok. Vzal jsem si na toaletu starý *Reflex* z konce dubna. Michael Vít, náměstek ministryně zdravotnictví, byl zpovídán ohledně infekčních nemocí (on je i hlavní hygienik). O mengitidě říkal: *V prvním čtvrtletí roku 2204 jsme evidovali dvaadvacet případů, za první čtvrtletí letošního roku se zvýšil počet na 35 případů.* Je to obyčejný překlep, ale i tak jsem žil chvíli v nejistotě, zda jsem se neocitl v nějaké budoucnosti, protože infekce – to je dneska vstupenka do sci-fi.

Tak si poťuknete, dozvíte se, že je třeba nejprve začít navlhčeným malíčkem atd., a vedle, v pravém sloupci se zároveň můžete účastnit ankety: Adoptovali byste si dítě?

V křížovce, a ty já mám hodně rád, *Magazínu DNES* (číslo 19) bylo nutno do políčka vepsat jiný název pro „noviny“. Teda fakt jsem se s tím mořil, ale že tam autor naplánoval vyluštění „časopis“, to jsem neustál, to jsem se ptal sám sebe, jak se říká, kde se stala chyba. Na druhé straně se tím křížovky znesnadní. Takže říkám: ANO, i noviny mohou být někdy časopisem.

I pár stránek dál jsem se ale skutečně do sci-fi dostal. Producent ČT Jan Štern si povídal o soutěži, která natalitu zařazuje mezi sportování, vždyť co jiného je soutěž o největšího Čecha. Já mám třeba jen 190 cm, tak jsem z takového klání diskvalifikován. Pan producent mudruje: *Nejdůležitější věcí při hledání největšího Čecha je kladení otázky, jak ho najít, podle čeho se orientovat a podle jakých hodnot postupovat.* Na to se dá odpovědět snad jen pomocí Havlovy *Zahradní slavnosti*: *Chyť zajíce, ať ho máš.*

Na začátku května jsme se vrhli do oslavování výročí konce druhé světové války. Místo abychom dali republice směnu navíc a zdarma, jak by se hodilo, když jsme všichni už tak dlouho osvobození, naopak někteří zase sjeli znova nějaký ty bitky. Zapojily se do toho i orgány, na které jsme jako občané převedli část svých pravomocí, protože bychom v tom svobodném životě prostě všechno nezvládli. Tahle ouvertura hraje jenom takovou drobnou roličku ukazovátka, aby byl následující výpisek správně přečten. Takže z článku z *Metra* o tom, že Senát chystá předání medailí veteránům: *Nepůjde totiž o protokolární akci pro pozvané, ale o setkání občanů s válečnými veterány, ale také se svými politiky.*

V té poslední větě těm hrátkám s přivlastňovacím zájmenem *svými* nějak nerozumím. Vy ano?

V prvním čtvrtletí roku 2204 jsme evidovali dvaadvacet případů, za první čtvrtletí letošního roku se zvýšil počet na 35 případů. Je to obyčejný překlep, ale i tak jsem...

Když se hudební vydavatelství *Popron* pomalu vytrácelo z naší scény, protože pětice silných firem si tady přece nenechá v rajónu nějaké sólové střelce, zamával jsem mu na cestu do zatracení. Pá pá lá lá. Ale ono to má tuhý kořínek, ono se nám to vzchopilo, ono to žije, ono se to nechce dát tak lehce.

Popron se vrhl na distribuci. Každý měsíc vydává katalog *Popron. Svět zábavy* – a je to fakt vysmátý. Kromě CD, DVD, knih či her si třeba můžete koupit dekoračního datla (z umělé hmoty), velmi dekorativní nástěnnou fontánku s osvětlením nebo sadu dekoračních ptáčků „Ledňáček a Pěnkava". *Tato sada dvou ptáčků by se právem mohla nazývat „Šťastný moment". Umístěte si je ve svém bytě a pokaždé, když Vás přepadne špatná nálada, potěšte své srdce pohledem a vzpomeňte si na tento název. Detailně zpracováno z umělého kamene. Výška cca 10 cm. 89,-* Vítejte do definitivně dekorovaného dreamu!

18. května se na portálu *Atlas* mezi titulky zpráv *Ve věku 83 let zemřela známá herečka Stella Zázvorková* nebo *Trojce zlodějů ukradla z bytů 22 originálů vzácných obrazů* nebo *Sněmovna schválila prodloužení lhůt pro výměnu řidičských průkazů* i tento: *Zpestřete si milování análním sexem.* Tak si poťuknete, dozvíte se, že je třeba nejprve začít navlhčeným malíčkem atd., a vedle, v pravém sloupci se zároveň můžete účastnit ankety: *Adoptovali byste si dítě?*

Internet je opravdu krutě demokratický...

Dneska dělat noviny není žádný med. Mají už tolik stran, že kolikrát redakce zapomene, že o tom, o čem píše někde vzadu, psala už někde vpředu. *MF Dnes* na to má zvláštní čuch. Tím, že součástí novin je i blok *Praha*, tak se jí opakují ty samé zprávy, někdy téměř totožné. 19. května na straně A4 byla zpráva o zajištění zlodějů, kteří vykrádali „lepší" byty, včetně třeba Čapkových obrazů. Ta samá zpráva přešla i do „pražského" bloku C, na stranu C1. Na straně C3 pak byl k této zprávě jakýsi další komentář Olgy Franzové. Ta z toho asi byla popletená natolik, že psala o obrazu od Karla Čapka.

Ale když mohl Josef psát, proč by vlastně Karel Čapek nemohl malovat?

Ta z toho asi byla popletená natolik, že psala o obrazu od Karla Čapka.

Canny

Střípky z karikatury

(výbor ze sbírky Karikatura zmije)

Luboš Majzlík

Překvapení

Klapity klap
Kentaur jde po schodech
Klapity klap
Na dveře klepe
Klapity klap
Otvírá úředník
Klapity klap
A skáče z okna

Plesk

Karikatura zmije

Sssssssškytsssssssškyt
sssssssškytsssssssssss
sssssssssssssssssssškyt
škyt

Recenze výkladních skříní

Prázdné nápisy
Visí
Na každém rohu

Někdy mívají
Opravdu
Hodně písmen

Jindy jsou
Zase
Pořádně dlouhé

Ale ještě nikdy
Jimi nebylo
Nic doopravdy napsáno

Až do prvních ranních
Kapek Dada

Tak vidíte!

Prezidenta si neváží́m
A proč taky
Má snad
Chlupatý bochník
A zelená tykadla?
Nebo
Ohnivého skřítka
Na kuchyňské lince?
Nebo
Klíč k pojídání
Pravdomluvných
Brindáčků?
Ne !
Tak vidíte!

Filosofická toaleta

Hovno dopadlo
Na podlahu
Vedle záchodu

Toaletní papír
Zašeptal
Karma chlapče karma

Představujeme Vám (jména české poezie a prózy)

Překvapený metr

Metr měl tajný sen
O milování s Tantrou
Léta zuřivě pátral
Po jejím
Voňavém těle
Až nakonec
Ulehnul znaven
Pod tíhou potu
Rovnou do postele
A hele
Tantra už tam byla
A smála se
Převesele

Pocta futurismu fašisty Marinettiho

Levá ruka
Elegantně hladí
Trafikantku
Aeroplány aeroplány
Drnčí opilý zvonek
Letectvo
Oznámilo návrat
K dřevěným strojům
Trafikantka emigrovala
Do Itálie
Američané připravují
Okupaci sluneční soustavy

Nebeská hierarchie

anděl
anděl anděl
anděl anděl
anděl anděl
anděl anděl anděl
anděl anděl anděl
anděl anděl anděl
anděl anděl anděl
anděl anděl anděl
anděl anděl
anděl anděl
anděl anděl
anděl

Pozorování první (realistické)

Poštovní schránka
Na rohu ulice
Není prázdná
Je v ní slepice

Pozorování druhé (surrealistické)

Poštovní schránka
Na rohu ulice
Není prázdná
Je v ní anděl
S přehnaně velkým
Smyslem pro dramatičnost
Slepice v pláštěnce
A pruhovaných kamaších
Zdeněk Neubauer
Zabalený do červeného
Papírového pytlíku
A karamelové zrcátko
S marcipánovou ponožkou
Na obalu

Pozorování třetí (dada I.)

Poštovní ulice
Na schránce
Není slepice
Je prázdná

Pozorování čtvrté (dada II.)

Schránka není
Slepice není
Ulice není
Všechno je Dada

Pozorování páté (zenové)

Po třináctém mistrově úderu
Bambusovou holí
Uviděl žák poprvé
Skutečnou poštovní schránku

Ostatní Bóddhisatvové
Radostně zakvokali

O medvědí hlouposti

Jednou jsem nasednul
na osla a rozjel se
do světa Hned na první
křižovatce mě oslovil
medvěd „Kam běžíte
pane?“ Zeptal se
poměrně přátelsky
„Neběžím, jedu na oslu
do světa!“ Odpověděl jsem
trochu nakvašeně a pokračoval
v běhu Hloupost medvědů
je někdy opravdu k pláči

Neobvyklý detektiv

Pátrám po Slovu
Je to nezáviděníhodná práce
Mezi všemi těmi slůvky
A slovíčky
Najít to jediné
Opravdové
Kyrieleison
A nebo taky
Průjem

Nezbedná noc

Křičel jsem
Beng
Čort
Diabolos
Lūx ferō

A zapaloval při tom
Okenní rámy kanceláří
Párátkem

Nechtěný host

Vstoupil do hospody
A pod paží
Držel posvátno

„Co sem s tím lezeš?“
Obořil se na něj
Vousatý chlápek od výčepu

„Todle je tady zakázaný.“
Dodal na vysvětlenou barman
A pokřižoval se

Poutník se tedy otočil
A s posvátnem pod paží
Vyrazil zpátky do deštivé půlnoci

Hrdinové naší doby

To je ale frajer
Pronesla tichá slova chvály
Usychající větvička
Stříbrného smrčku
Když čaroděj Gandalf
Vylézal z pekelné propasti
Celý bílý

To je ale frajerka
Pronesl tichá slova chvály
Gandalf bílý
Když spatřil
Na stříbrném smrčku
Usychající větvičku
Která přes veškerou snahu lidstva
Dosud neztratila
Zázračný dar řeči

Čas

Minulost

Kristus
Pokřikuje na mamuta
Obcházejícího výsměšně
Golgotu
„Co tady děláš?
Vždyť ty nejsi!“

Přítomnost

Na jedné straně
Muzea mamut
Na druhé
Kristus

Budoucnost

Golgotě se stýská
Po mamutech
Kristovi
Po dršťkové polévce

Představujeme Vám (jména české poezie a prózy)

První krůček k božství

Je to dar
Být botou
Na noze

Každá bota
Nemá to štěstí
Aby měla nohu

Bota bez nohy
Je ztracená
A smutná

Cílem takové boty
Která je ztracená
A smutná

Je urvat
V tomhle zmatku
Nohu

Bota
Která má nohu
Je šťastná

Jen na noze
Může dojít
Vykoupení

V příštím životě
Už nebude botou
Ale nohou

Zmrtvýchvstání na Brdech

Brdy
Prdí do okenic
Když prší

Mladé svítání
Rozesmívá upoceného
Jezevčíka
Pod křížem

Tři prázdné hřeby
Mají silnou
Výpovědní hodnotu

Pan farář
Prochlastává
Nedělní příspěvky
Farníků

Kos přihlíží
S vykuleným okem
Symbolickému gestu

Vrchní se škrábe
Prázdným půllitrem
Na děravých
Dlaních

Na kafe z Rock café

Dvě žabky
V družném hovoru
Vyšly pomalu nahoru
Na kafe z Rock café
V družném hovoru
Nahoru a zase dolů
Dvě žabky
Tak spolu

Dva Halí v Bali

Dva Halí
Co žili spolu v Bali
Se znali

Ale v tom
Starém Bali
Záhy poznali

Že by zrovna
Tohle Bali
Snad radši neznali

A proto
Teď již znalí
Dva Halí

Co se znali
I před Bali
Nežijí už v Bali

A radši spolu balí
To neviňoučké Halí
Co tehdy v Bali poznali

O údivu

Extra jemné krémové mýdlo
Vyskočilo z krabičky od sardinek
„To je ale překvapení, co?“
Halekalo vesele
Na hodůchtivého jedlíka
Ohnivý démon se zarazil
V polovině sousta
„No, to teda je!“

Posvátný omyl

Žralok si lok
Ze svatého grálu
A chválu té chuti
Nutil mořské panně
Hrrr na ně
Hrrr na ně
Panno má
Jsem žralok s chůzí laně

Vstupte pane klokane

(věnováno vstupu ČR do EU)

Vstupte pane klokane
Šeptá stará dobrá civilizace
Vstupte a buďte tu s námi
Jsou tu jen staří známí
Válečné vřavy
Smažené krávy
Výluky dopravy
A zprávy
Mimo jiné
Také o klokanu
Kterého jsme přizvali
Ke společnému stolu

Na počest jeho slávy
Teď pojíme vařené hlavy
A zařadíme klokany
Do naší potravy
Hned vedle sardinek
A volů

Ve stínu kola od Drtikola

Ve stínu na stěně
Visí kolo
A tváří se vznešeně

Kolem dokola
Se jiná kola
Závistivě třesou

Nejsou od Drtikola
A nejsou
Ani na stěně

Pokrytecká strana

Struna se klátí
ze strany na stranu.
„Co bude dál?
Až se strany ztratí?“
Piští pisklavým hlasem
a vybírá si správnou světovou
stranu,
falešným kompasem
postaveným na hranu.
Strana (jedno jaká)

Náhodné setkání

Jacques Prévert potká
Raymonda Queneaua
a ptá se:
„Víte že už se nezdraví,
pane Queneau?“
Ale Raymond Queneau
nečte Prévertovy básně!
Tak mu odpoví jen jednou
dobře mířenou fackou
a oba umělci
pokračují spokojeně
v cestě.

Nejistá spravedlnost

Cedulka „Maj zlý krokodýly
(ale neexistují)“
byla umístěna
skupinou podivných individuí
na dveře obchodního domu

„Nemáme! Nemáme!“
Vykřikoval vztekle prodavač
a kopal při tom prchající zákazníky
do zadnice

Obvykle opatrná Sněhurka
si v záchvatu nákupní horečky
nevšimla varovné cedulky
a byla předhozena zuřivému prodavači
zastupujícímu neexistující krokodýly
který ji okamžitě svižně pozřel
bez jakékoliv kořenící přísady

Po této kvapné hostině
dál nerušeně vykřikoval
uklidňující věty
na panikařící zákazníky
nakopávané do zadnice
čerstvě nasyceným prodavačem

Po dvanácti týdnech
obchodní dům zkrachoval
a prodavače vycpali pro muzeum
místo neexistujících krokodýlů

Zde je pravidelně nakopáván do zadnice
zástupem rozzuřených trpaslíků
dožadujících se návratu Sněhurky
a potrestání právě oněch
neexistujících krokodýlů
zastupovaných vycpaným prodavačem
v nejznámější muzejní instituci
onoho tolik spravedlivého kraje

Představujeme Vám (jména české poezie a prózy)

Dřevo a meč

Co
b p
y r
z o
m t
o i
h d
l ř
m e
e v
č u
KAMENNÉHO
OBRA
p d
t a
á se h

Dále o hadovi

D Á M O A Ů :)
A J R D Á B Z B Ů M Č
H E S E R E

Otázka

D O
K J
E
T
E ?
N D
H A

KDO?

Odpověď

O N A
N E M
B Ž Y
Ý S P
V E O
A S S
L E T
O T A
B M V
R Ě I
E L L
M O I

DÁLNICE

O autorovi:

– narozen 1980 v Brně
– studoval publicistiku v Praze
– v současné době studuje na katedře filosofie a religionistiky v Pardubicích
– vlastním nákladem dosud vydal dvanáct sbírek
– publikoval v časopisech Tvar, www.dobraadresa.cz, www.studentweb.cz, www.nomenomen.cz – v posledně jmenovaném působí externě dodnes

Ze vtipných emailů

(Anonymní autoři)

Jak udělat Olympiádu zajímavější

Strž prostředek (velký recenzní

Couvat dobře

Čím to je, že většina benefičních vystoupení má v zahraničí vždycky přesah a že se tam spojuje dobrá věc s dobrou muzikou? U nás málokdy. Několik týdnů po 11. září 2001, po záseku do pažby civilizace, o který budou mystické prsty už vždycky zadrhávat, proběhl 20. listopadu *The Concert for New York*, který byl věnován sekundárním obětem tragédie – newyorským hasičům, policistům, dělníkům, obyvatelům Ney Yorku. V Madison Square Garden vystoupili mj. **David Bowie** (ten hrál skladbu *America* od *Simona and Garfunkela*), **Bon Jovi** (včetně *Richie Sambory*), **Billy Joel**, **Eric Clapton**, **Mick Jagger and Keith Richards**, **The Who** (na bicí *Zak Starkey*), **Melissa Etheridge** (hodně dobrá), **John Mellencamp**, **Elton John**, **Paul McCartney** (ten končil setem *Yesterday, Let It Be* a *Freedom*). Je úplně jedno, jestli je to součást image špičky světové pop-music. Daleko důležitější je, že 11. září byl útok na rock&roll, což si asi uvědomují všichni. Takže proč ne. V řetězci Levných knih prodávají 2CD, které zachycuje tuhle událost, za 249 Kč.

O **Kronos Quartetu** už jsem určitě psal. Kdyby mi někdo řekl slovo americká avantgarda, tak mě napadnou s *Elliotem Sharpem* oni jako první. Klasické smyčcové obsazení, ale dělají s tím věci... CD **Howl, U.S.A.** (1996) je přesně to, čemu se říká koncepční umění. Na bookletu fotka vlající americké vlajky se sluncem prosvětleným polem hvězd. První skladba je klasický minimalismus od *Michaela Daughertyho*: *Sing Sing: J. Edgar Hoover* (1992), který využívá projev *E. Hoovera* (*Freedom of Information Act*). Autorem druhé skladby je stále tajemný (i když i u nás ho hráli např. v Ostravě) skladatel a vynálezce nových stupnic a ná-

strojů *Harry Partch*. Skladba *Barstow: Eight Hitchhikers' Inscriptions from a Higway Railing at Barstow, California* (1941/aranž. 1994). Třetí skladbu složil *Scott Johnson*: *Cold War Suite from How It Happens (The Voice of I. F. Stone)* (1991–1993). No a poslední kousek je zhudebněné Ginsbergovo *Kvílení* (*Howl*), což je pro moji generaci zásadní báseň. Někdo by měl napodobit Engelse a napsat práci: *Podíl „Kvílení" na polidštění člověka za železnou oponou*. Bez keců. Ve výprodeji fy Miláček na Václavském náměstí za neuvěřitelných 199 Kč. Líbilo se mi to tak moc, že jsem hned další den opět zaběhl do stejné prodejny a ještě jsem tam v přihrádce mezi „deriváty" klasické hudby vyloupl další *Kronosy* za stejnou cenu, tentokrát CD *Short Stories* z r. 1993. Je na něm 9 skladeb různého stupně šílenosti, ve které vede asi skladba č. 1 *Digital* od *Elliotta Sharpa* (nedávno jsem o něm psal) a skladba č. 2 *Spoonful Willie Dixona*. Největší nátěr je více než 14minutová skladba *Stevena Mackeye Physical Property* – ideální spojení vážné hudby s bigbítem, balancování na hranici a z obou verzí umělecké reality vybrané to nejlepší. Z dalších autorů je zastoupen *John Zorn*, *Sofia Gubaidulina* (r. 1931, z Tatarstánu) a *Pandit Oran Nath* (to je také jediná skladba, kde mimo *Kronosů* hraje autor skladby, ale i třeba *Terry Riley* – doufám, že je to sám velký Riley). Přiznám se ale, že obě céda si můžu pouštět jen do sluchátek, neboť by mě rodina vyhnala...

Tangerime Dream jsou pro někoho už mrtvá sezóna... No, neuposlouchal bych všechny jejich desky, které tohle německé komando spáchalo. Helmuti ukázali, že se dá spojit kosmos s Nietzschem a elektronikou, a vymezili jednu stranu toho širokého koryta, kterým protékají dějiny německé progresivní hudby (o které víme pořád kulový). Podstatnou postavou kapely i CD *Alpha Centauri* (1971) je všeumělec a skladatel (producent i výtvarník) *Edgar Froese*. Tahle druhá deska *TD* nastoupila na dráhu „space music", jejímiž nejvýznačnějšími počiny byla pak díla *Phaedra* a *Rubycon*. Kdyby se věci vyvinuly jinak, možná by *Kraftwerci* nenapsali *Autobahn* a snoví chlápci by byli šéfy krautrocku. Ale může někdo se jménem *Edgar Froese* vysílat jiné než kosmické signály? Na Národní za 180 Kč.

Britská, později americká skupina **Fleetwood Mac** patří k tomu sloupoví, které podpírá nebeskou báň hudby, i když pro mladší ročníky je jen jménem v katalogu. Mít jejich všechny řadovky znamená pochopit, jak se z bluesové kapely s kořeny někde u *Johna Mayalla* může stát popová superskupina. Jednou z nejvíce ceněných řadovek dle kritiků je *Bare Trees* (1972, 10 skladeb). „Hrdinou" je zde kytarista a zpěvák (a taky skladatel) *Danny Kirwan*. Poprvé jsem ji slyšel až díky nákupu na Národní (180 Kč). Možná že tohle album je tím krokem, který změnil směr k softrocku budoucích *Rumours* (1977). Stačí říct jen jedno slovo: Dobrý.

Když se nějaká kapela v Americe jmenuje **Bad Religion**, tak je to jako kdyby u nás působily *Masarykovy hnáty* nebo *Vložky Boženy Němcové*. Jenže Amerika je země nekonečných možností, takže partička z jižní Kalifornie působící od r. 1980 se takhle klidně může jmenovat. Těžko tvrdit, že jde o hardcore, punk; je tam i alternativa a underground, jak už to v tomhle americkém tavicím kotlíku bývá. Ona to není přesně moje parketa, já jsem skončil u *MC5*, ale je potřeba alespoň znát. Za slušných 180 Kč jsem zakoupil opět na Národní z cca 15 řadovek koncertní CD *Tested* z r. 1997. 27 skladeb, z otců zakladatelů jsou zde už jen zpěvák (a autor většiny skladeb) *Greg Graffin* a basák *Jay Bentley*. To se jim to bojuje, když mají za co...

Jakub Šofar

Stůl (velký recenzní prostředek)

Několik čtenářských ohlédnutí

Kniha iluzí Paula Austera *(překlad Barbora Punge Puchalská, vydal Prostor)* je vyprávěním, kterým se rozpadá představa o možné soudržnosti lidského života jako života patřícího určitému jedinci. Nebo také jinak – to, že člověk žije jen jeden jediný život, je iluze. A jen stěží se dá říci, který z jeho životů je tím hodnotnějším, smysluplnějším, lepším.

Hlavní hrdina přichází při leteckém neštěstí o ženu a dvě děti, během okamžiku se mu rozpadá vše, co jeho bytí dávalo tvar, podobu. Nějaký čas setrvává v přežívání, ale pak náhle vstoupí do jeho prostoru život někoho druhého, dávno zmizevšího herce. Ale je to spíš, jako kdyby on vstoupil do života onoho zmizelého, respektive jako kdyby vstoupil do jeho těla, a začal žít jeho život, svůj život. Žádný Jekyll a Hyde, světlo a tma, ale vystupování z kohosi a vstupování do kohosi, který vždy obsahuje obé.

A potom se náhle ukáže, že ten zdánlivě nebyvší existuje (jen jako někdo jiný někde jinde). Smrt a zrození stojí velmi blízko sebe, začátek a konec a konec a začátek, nejednoznačné pořadí, nejednoznačná následnost. Hledání v knize je spíš detektivním pátráním, a také tak působí nová zjištění, jsou to spíš odhalení, rozkrývání nových vrstev skutečnosti, a tak vlastně nahlížení do nových a nových životů. Nikdy nekončící, vždy zůstává nějaká stopa, která vede k dalším novým podobám.

Příznačné pro tu nekonečnou cestu je, že se stává tvůrčím procesem, a život je tak přeměněn v dílo. Mnohadílný román, o mnoha životech, v jednom jediném, nikdy nedopsaný.

První stránky knihy **Petra Hrbáče Kosti, maso, tekutiny** *(vydal Petrov)* jako by mi chtěly potvrdit očekávání – reálná doba, reálné prostředí, takové to povídání o tom, co každý vidí, prostě nic výrazně zajímavého, ale velmi brzy se ukázalo, že jsem úplně vedle.

Petr Hrbáč sice vypráví jakoby svůj příběh, ale zdaleka se nepohybuje jen v nezajímavé povrchové rovině. Ani se nepouští do žádných psychologizujících odhalení duše. Klidně, bez spěchu, téměř nezaujat tématem zachycuje prožitek. Ale ten prožitek není smyšlený, ani tušený, je žitý, opravdu žitý. Zároveň tak nějak obecný. Hrbáč neříká, koukněte, co všechno jsem prožil a procítil a co všechno vám sděluju, ne, on kouká na sebe a do sebe a píše, co vidí. Ne co vidí každý! To je právě ono, tohle každý neumí vidět.

Příběh muže, který se srovnává se svojí homosexualitou, aniž by své vnitřní slaďování se se sebou – jakkoli mohlo být nelehké – dramatizoval do vnějšího světa. Zároveň to ale není přehlížení, ignorování nelehkosti či nesnadnosti.

To, že svůj osobní příběh proloží příběhem neosobním, který je sdělován jiným jazykem, ať je to jakkoli stylistická záležitost, je až neuvěřitelně funkční. Nejenže osobní v dobrém smyslu slova devalvuje, ale celý příběh to sevře do pevného rámce. Jako když nevelký obraz se zastřeným jednoznačným sdělením vpravíte do velmi širokého dřevěného rámu – už vám to nemůže nikam přetéci. Jednoznačnost a zastřenost ztrácejí smysl, zbývá jen sdělení, pro každého to jeho. A přitom jedinečné.

Autor, byť se zabývá jen a pouze sám sebou, netrpí žádnou nutkavou potřebou být vyslechnut, neobtěžuje posluchače-čtenáře požadavkem pozornosti, neřku-li účasti. Ale není to ani vyprávění pro jednu osobu, něco jako zpověď. Je to příběh muže, který se snaží najít místo, kam patří. A shodou okolností je to autor sám.

Fleur Jaeggyová, jejíž knihu **Proleterka** *(překlad Jana Vicencová, vydal Host)* jsem přečetla s nemalým zaujetím, je pro mne autorkou novou. Žije v Miláně a píše italsky, víc se z knihy člověk nedovídá. Tedy o autorce. Jinak je to titul s poměrně širokým prostorem pro reflexi. Příběh dívky „hledající" svého otce a svá rodinná spojení cestou rozpomínání se. Není to obvyklé vyprávění a není to vyprávění mající začátek a konec. Jsou to jakoby náhodná setkání s vlastní minulostí a s lidmi v ní. A je to také, a snad především, subtilní vztahové dotýkání se. Poodkrývání vazeb, nesmělé přiznávání se k zastřeným bolestem. A vše zůstává v rovině „nepochopeného", tedy věčně otevřeného pro dialog se sebou samým.

I když ne běžný osud, nedělá si nárok na jedinečnost, nechce zaujmout, spíš navádí k jedinečnosti každého života a k jeho ztajeným a často bolestným prožitkům, které setrvávají v hlubinách duše bez ohledu na naši chuť vnímat a chtít si uvědomovat. A čas od času se připomenou a je jen na člověku samém, zda si jich všimne, či zda se otočí zády.

Soubor povídek **Witolda Gombrowicze Bakakaj** *(překlad Helena Stachová, vydala Academia)* je další z děl polského autora (žijícího od vypuknutí druhé světové války téměř čtvrt století v Argentině) vyšlých česky. Jeho prozaická díla jsou označována jako parodická a groteskní. Při setrvání u klasické grotesky, pak ano. Neboť převažující pocit nejen z jeho povídek je odstup a poťouchlost (na jeho obličeji ten šlehačkový dort prostě nebyl, není a nikdy nebude). Pokud Gombrowicz patří k autorům, které nemůže číst každý, pak tím nemyslím proto, že je autorem „složitým“, ale proto, že je autorem „chladným“. Jako by ho dostal jeho vlastní intelekt: prožitek přefiltrovaný rozumem, ne srdcem a pojmenovávaný, místo vyslovený. A přestože sdělované působí bezprostředně, je to především rychlý sled přesně formulovaných vět, precizně, s jasným cílem, ale stále jakoby cosi zamlčující. Mohu se zasmát, mohu se zarazit, mohu být udivena či překvapena, ale nikdy se nezachvěju, nikdy nepocítím úzkost, soucit, sounáležitost ani radost. Jeho texty jsou jakoby odlidštěné, chybí jim rozměr omylu, nedokonalosti, pochybování. A možná je to zvolená skrýš. Úkryt pro naopak srdce příliš citlivé. Otázkou je, zda četba je cestou k autorovi, či cestou k člověku obecně. Pokud to druhé, pak Gombrowicz chůzi po ní neusnadňuje, někdy téměř znemožňuje. Ale také můžeme přijmout, že čirá, všech emocí zbavená parodie byla pro něj tím nejvíce vypovídajícím, a pak stěží můžeme jeho textům cokoli vytknout.

Jen jako dodatek připojuji poznámku o knize jiného polského autora, kterou vydalo nakladatelství Academia, jsou to povídky **Smrt cikánského krále Kazimierza Orloše** *(překlad Jiří Červenka)*. Nevím, zda to byl špatný výběr povídek a jejich řazení, či zda prostě jde jen o jednoho z méně zajímavých polských autorů. Ale stěží mohu souhlasit s poslední větou na záložce knihy, totiž že „zaujme vypravěčským uměním, díky němuž přečteme povídky jedním dechem“.

Tituly z produkce nakladatelství BB/art nečtu často, ale kniha amerického historika **Normana F. Cantora Po stopách moru** s podtitulem Černá smrt a svět *(překlad Gerik Císař)*, který zrodila, mě dost zaujala. Nechci a nemohu se k ní vyjadřovat coby k titulu historickému, jsem pouhým laikem, ale pokud to má být kniha sdělná širší veřejnosti, tak to zcela jistě je. Bezesporu také stylem, kterým je psána, uvolněným, neupjatým, někdy až zlehčujícím, ale vždy respektujícím hranice území dobré literatury. Jinými slovy chci-li se něco dovědět, ale přitom nemám dost trpělivosti prokousávat se odbornými texty, pak tahle kniha jistě nezklame. Má v sobě spád dobrého vyprávění, ale nevymýšlí si. Jaké jsou proporce mezi jednotlivými historickými fakty, nejsem s to posoudit, ale nejde o manipulaci a podsouvání určitého náhledu, je to jen konstatování živějším, přitažlivějším způsobem, než to u většiny knih o výsecích

A vše zůstává v rovině „nepochopeného“, tedy věčně otevřeného pro dialog se sebou samým. I když ne běžný osud, nedělá si nárok na jedinečnost, nechce zaujmout, spíš navádí k jedinečnosti každého života a k jeho ztajeným a často bolestným prožitkům, které setrvávají v hlubinách duše bez ohledu na naši chuť vnímat a chtít si uvědomovat. A čas od času se připomenou a je jen na člověku samém, zda si jich všimne, či zda se otočí zády.

Strž (velký recenzní prostředek)

z historie bývá. Neřekla bych, že je to kniha určená historikům, spíše těm, kteří se o historii zajímají. Ale neznamená to, že by se čtenář nedovídal historická fakta. Nemusí vždycky souhlasit s autorovým vztahem k dané skutečnosti, ani s jeho někdy až na hranici spekulace stojícím konstatováním, ale nenudí se. Vzdělávat se tímto způsobem je velmi, opravdu velmi příjemné.

Už jakési uvedení do knihy **Williama Goldmana Princezna nevěsta** *(překlad Jitka Fialová, vydalo Argo)* znějící „Klasický příběh z pera S. Morgensterna o pravé lásce a vzrušujících dobrodružstvích. Dobré scény vybral a původní dílo zkrátil William Goldman“, nás celkem nemůže zmýlit v pocitu, co že to vlastně bereme do ruky. Čekáte-li legraci na hranici nevěřícnosti, tak čekáte správně. A nebudete zklamáni. Snad parodie, ovšem pokud se shodneme na výkladu toho slova. Pokud připustíme, že parodie nemusí nutně znamenat, že parodované nám v životě překáží, ale právě naopak že si ono parodované v skrytu duše schováváme jako něco, čeho se nechceme úplně vzdát jako možného (ve smyslu blízkého), pak je to tedy parodie.

Autor nezapře, že je scenáristou, že má vypsanou ruku na příbězích s rychlým spádem, což knize jedině prospívá, neboť čtenáři nedává moc prostoru, aby hledal „smysl“. Prostě čte a čte a čte, je stržen neustálým „neočekávaným“ vývojem událostí, podivuhodným poodhalováním dalších a dalších vrstev charakterů postav. A stále se dobře baví. A nakonec přistoupí na tu nekončící hru.

Příběh je rámován jako vyprávění otce synovi, respektive rozpomínání se na předčítání otce synovi se synovými dodatky pro syna vlastního. A grotesknost a vážnost toho jsou zpochybněny ironizujícím komentářem k autorem reálně žitému. Celé to působí zdravě uvolněně, přitom ne přihlouple. Akorát si nejsem jista, komu knihu nabídnout. Chce to inteligentního (ve smyslu vnímavého) čtenáře bez intelektuálního (ve smyslu všehodnotícího) zatížení, který sice čte rád, nicméně zná i zajímavější požitky. (Znalci Morgensternova díla by si s tím jistě pohráli, no ale těm se zas běžně knihy nekupují, ti si je kupují sami.)

Na obálce knihy **Dorothy L. Sayersové Příliš mnoho svědků** *(překlad Jan Klíma, vydalo Nakladatelství Lidové noviny)* čteme „první české vydání“, ale pravda je, že u detektivek anglických autorů člověk neočekává jen zločin a jeho řešení, ale také a možná i především anglický humor – tu podivuhodnou směs smíchu, úžasu a konsternace, takže je celkem jedno, mohl-li už knihu číst. Nicméně v poměrně velkém množství detektivní literatury, kterou na pultech knihkupectví je možné najít, je to upozornění patřičné.

Příběh se odehrává ve dvacátých letech století minulého, tedy v době, která má úžasný nádech zašlých dob, a přitom se hlásí k modernosti, ať už se to týká čehokoli. A v Anglii, zemi tradičně konzervativní, je to dvojnásob kouzelné spojení. Anglická konverzace je pojem sám o sobě (není možné nevzpomenout si přitom na nesmrtelné dialogy postav Wildeových her).

Zkrátka chcete-li si odpočinout s inteligentní knihou, Sayersová nebude špatná volba.

Zuzana Fialová

Mňau! Mňau! A ještě jednou mňau!

Nejdřív trochu nádivky: *Když došlo k podpisu Všeobecné deklarace lidských práv v roce 1948, tak se její principy neobjevily najednou z ničeho nic, ale vycházely z lidského uvažování, z filozofického uvažování, z Locka, Voltaira, Kanta a dalších. Domnívám se, že tyto deklarace bychom vlastně mohli považovat za nejdůležitější výsledek filozofického uvažování. Máme tedy deklaraci lidských práv z roku 1948, potom následovaly deklarace ženských práv a před několika lety došlo v rámci OSN k přijetí deklarace dětských práv a já jsem přesvědčen, že za několik let budou vypracovány také všeobecné deklarace práv zvířat.*

Takto promluvil v diskusi na konferenci FORUM 2000 v Praze v r. 1997 norský spisovatel Jostein Gaarder, autor bestselleru Sofiin svět. Když dáte rozum do hrsti a spočítáte selským způsobem karty, které zůstaly v talonu, vyjde vám z toho jedno jediné. Ke zvířatům, především savcům, je třeba se začít chovat slušně, protože za pár let budou kocouři, mroži, nártouni či chápani sedět na dost vysokých postech nejen v municipálních samosprávách, ale ještě výše: Evropská unie, OSNZ (Organizace spojených národů a zvířat), Světová banka. Budou mluvit do rozpočtu Hollywoodu, Bollywoodu, UEFA, olympiád či do stanovení termínů pro další turné Rolling Stones (když zrovna potáhnou karibů, tak holt žádné turné nebude). Tak bacha.

Jsou však mezi námi takoví, kteří to pochopili už dávno, a mají proto náskok. Nemyslím, že by náhodou, občas, v nějaké nudné chvíli oživili svoji fabulaci zvířátkem v urputně komické, dehonestující podobě a akci. V jejich knihách nevystupují zvířata jako domácí mazlíčkové, ve zkarikované podobě tvorů existujících jen pro hrátky pá-

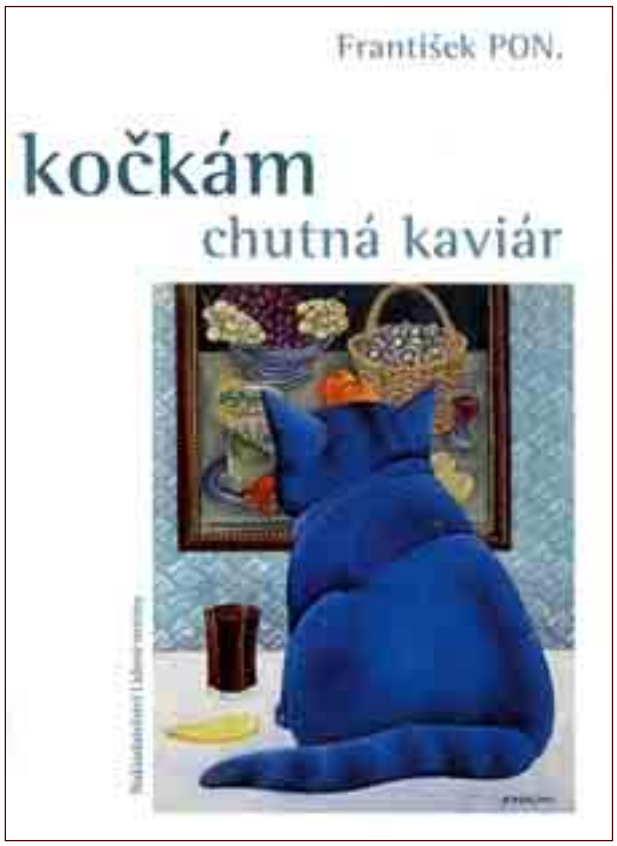

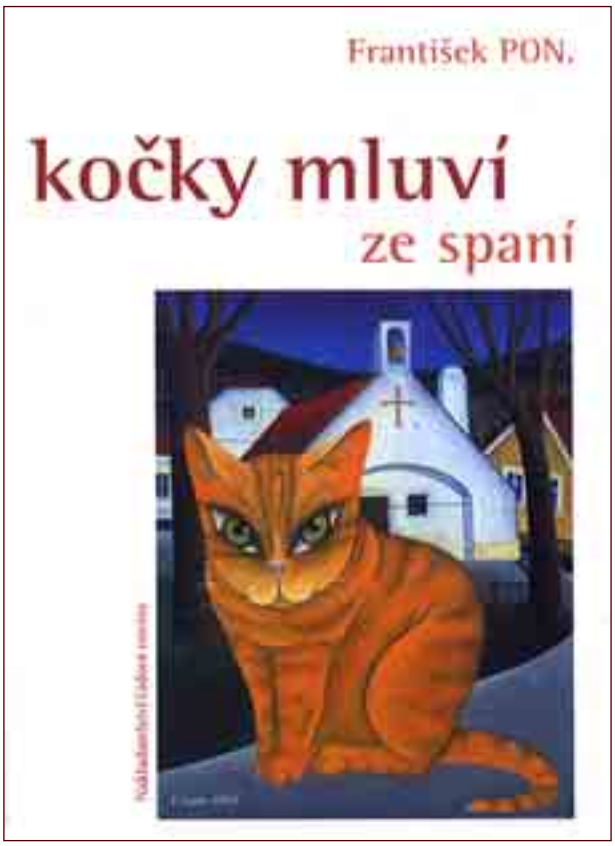

níčků. Takoví tvůrci vymezují zvířatům rovná místa vedle jejich člověčích bratrů, v mnoha případech jsou zvířata hlavními postavami, pardon – změna, hlavními hrdiny děje. Myslíte si, že jde o oportunismus? No i kdyby. Je nutno ocenit alespoň tu předvídavost.

Manželé Jitka Baliharová a Oldřich Přibík malují pod pseudonymem František PON., přičemž příjmení je zkratkou od Poněšic, obce nedaleko Hluboké, kde mají svoje druhé, venkovské sídlo. Jejich naivní obrázky poznáte podle toho, že téměř na každém jsou přítomny kočka nebo kocour (podobně to dělal u svých „humorných" obrázků nějakej Ceplecha v Dikobrazu, ale to už není v naší časové ose).

Když pořád malují ty kočky a kocoury, tak je asi mají rádi, je to tak? Kromě obrázků o nich napsali několik knih (prózy i kuchařky). A že to myslí s těmi kočičími právy vážně a ne jen konjunkturálně, dokazují tím, že uvádějí jmenovitě svoje šelmy jako spolupracovníky. Neměl by z nich Jostein Gaarder radost? Měl, nelíčenou. Takže i já tady připravím pro ten pražsko-poněšický kočičinec deset minut slávy. Welcome here tonight: Mrs. Faust a Mrs. Doktor, černé sestry, Mrs. Ponožka, flekatá krasavice, Mr. Mistr, zrzavý, co měl rád špagety a rozestlanou postel, Mr. Rafael Kokos, bílý a hluchý a nepořádný, Mr. Sherlock, modrý britský (nemluví dobře česky), Mr. Zikmund, oranžový, který si připadá jako v nebi. Yeaah! Yeaah! Yeaah! Volně přeloženo do kočičičtiny: Mňau! Mňau! Mňau!

No, doufám, že mně tenhle textík trochu pomůže, až půjde do tuhého a sloni, buvoli a losové se dají na pochod blíže civilizaci. Zatavím si ho do průhledné složky, aby byl v pohotovosti, a budu ho raději pořád nosit na krku jako prvňáčci klíče.

Jasoň Drsoň

František PON: Kočkám chutná kaviár, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2002, 238 stran, pevná vazba, dop. cena 179 Kč
František PON: Kočky mluví ze spaní, Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2003, 206 stran, pevná vazba, dop. cena 179 Kč

Ptačí údolí Bohumila Nusky

Liberecký Bohumil Nuska vydal v roce 2004 v nakladatelství Bor knihu, která má právem podtitul Idylka. První dojem z ní je evidentní radost z vyprávění. Knížka, která vychází ve století jednadvacátém, má velmi blízko postupům století devatenáctého, jaksi najust. Místo aby se v knize něco napínavého dělo, autor se pouští do dalších a dalších přírodopisných odboček a ještě se čtenáře zeptá, jestli ho už nenudí. Příběh svérázného hostinského pana Holečka a jeho kulaťoučké manželky Fanynky je obložen věcmi zdánlivě nepodstatnými, čtenář se stává čímsi jako imaginárním vypravěčovým vnukem, a když už dědečka nechce poslouchat, knížku zaklapne. Holeček provozuje dříve svoji, nyní zestátněnou výletní restauraci, žije v domě, do kterého „příroda se dere odevšad a napořád", a má přírodu rád. Kam takovou prózu zařadit? Je to zafixovaný filozofický traktát? Esej?

Holečkovo (tedy vlastně Nuskovo – abychom pro postavu nepominuli autora) Stránské údolí, kde každý strom má své jméno, je snad naše ztracené údolí z dětství, které jsme už víckrát nenašli. Je snem milovníka přírody o tom, jak bychom mohli žít, kdybychom se zpátky vrátit mohli. Není to návrat k ruralistické próze, půda ani les Holečka neživí, povoláním je hostinský, ale má krajinu a přírodu jako oporu, zázemí.

Nuska vyjmenovává stromy a popisuje je. Píše o hryzcích, plších, myších atd., někdy s láskou, jindy s ironií. Když popisuje rostliny, jen chvíli to je adorace Božího díla jako u Jakuba Demla, a vzápětí říká, k čemu se hodí Holečkově Fanynce, kořenářce.

Knížka se přímo vzpírá rychlému čtení, ale když ji večer před usnutím otevřete, vracíte se od běžných každodenních starostí k potoku a šumícím stromům, i když už jejich šumění přestáváme na nedělních procházkách vnímat. Nuskova krajina je i naše krajina.

Odcházíme s Nuskou z betonových měst, utíkáme od obrazovek televizí a počítačů zpátky k jeho Holečkovi a do přírody. Autor jako houba pokorně nasával všechny možné znalosti a teď nám je rozdává, po profesorsku vysvětluje souvislosti, někdy upozorňuje na nebývalé vazby. Dovede vysvětlit, jak se z řeckého eidyllion nakonec stala idyla, i proč paní Holečková nešla na mouchy a na komáry s plácačkou.

Originální a bohatý je Nuskův jazyk. V Ptačím údolí se vrací ke germanismům, které se dnes z řeči pozvolna vytrácejí, a ukazuje jejich tvary v hovorové řeči jižních Čech. Autor si umí s jazykem hrát a do své hry čtenáře mimoděk zatahuje.

Holečkova novoslova, i jeho vlastní pojmenovávání jednotlivých míst v krajině ukazuje i na to, jak různá pojmenovávání asi vznikala.

Holeček se živil jako hostinský, byl čihař, houbař, chovatel slepic a králíků, kutil, vyznal se v broucích, travách, díky manželce i v léčivých rostlinách, sledujeme ho asi od jeho padesátky, ale poznáváme ho už od třicíti, jdeme s ním, jak postupně stárne. A mezi tím se střídají roční období, do restaurace přicházejí prvorepublikoví lufťáci na výletě, parta Němců za protektorátu, skauti, později trampové, zatímco u hostince jsou pořád bílé skleněné koule.

Knížka má logický, ale zbytečně bolestný konec, objevuje se stálá autorova průvodkyně, Paní Vševládná.

Holeček je asi posledním českým literárním hrdinou, který žije ve shodě s přírodou, s lidmi kolem sebe, i když ho mnozí štvou, a ve shodě s nějakým vyšším vnitřním řádem.

Holečkovo údolí na mapách nenajdeme. Ale můžeme ho hledat, vracet se, alespoň čas od času do volné přírody a dívat se a poslouchat.

Otto Hejnic

Fauste, Fauste, Fauste!
Přichází Renata Kalenská...

Tak já teda to, no... Já to české divadlo, teda jako divák, trochu zanedbávám, flákám to. Dění na jevišti se totiž nedá vypnout, když mě to přestane bavit – buď bych musel odejít, nebo by třeba musel přestal jít proud, mohl by být konec světa nebo bych musel hodit na scénu bombičku. Ono by to pořád jen „muselo“... Všechny varianty jsou moc složité. Tak volím tu nejjednoduší.

Ale občas se tam juknout jdu.

Více než před rokem a půl měl v Divadle v Dlouhé premiéru kus *Komedie s čertem aneb Doktora Fausta do pekla vzetí*. Jak plyne z názvu, žádné prohlédnutí a napravení se zde nekoná, Johannes doktor Faust je Mefistoflem nakonec předán do pekla Plutovi, knížeti pekel.

Žijeme v době, kdy pro stále méně lidí hraje peklo nějakou hrozbu, protože místem ne-života a muk je reálný život. Když jsou lidé mučeni (tělesně i duševně) v každodenním životě, co může být za ještě hroznější muka? Slova se vyčerpala, všechna nej-, hyper-, ultra- přestala fungovat, protože se unavila, už v sobě nenesou nic neobyčejného.

Stojíme před otázkou, zda bychom neměli být plejádě všech těch doktorů Faustů, kteří se snažili vlézt za oponu dějů, vděčni, neboť bez nich bychom byli dál opicemi na stromech. Někteří z nich peklu propadli, někteří to sjížděli stále po ostří a někteří peklo vykázali ze svého okolí.

Zatímco starořečtí dramatici, Shakespeare či Čechov, jako tři milníky tematických prototypů, řešili vždy rovnice mezilidských chování (bohové u Aischyla a spol. byli jen dobovou dramatickou „technologií“), Goethe se zpracováním lidové „dochtorské“ historie vydal jiným směrem, stejně jako staročeští loutkáři, podle nichž svůj kus připravil režisér Jan Borna. Tomu sekundoval výtvarník Jaroslav Milfajt (což je zrovna v tomhle případě dost důležité, protože výprava tohohle kusu jde s režií ruku v ruce). Hlavní role obsadili Jan Vondráček (Faust) a Arnošt Goldflam (Mefistofl). U Goldflama se ještě ke všemu nakupily shodou okolností nějaké patálie s registry svazků agentu a spoluagentů, takže pro poučené diváky byla jeho svůdcovská role vylepšena ostrou oblohou (tedy nikoliv nebem).

Bylo to veselé, Pimprle, nebo ne? No nevím, ale pak jsem si dal nějaký čas pohov, až do květnové návštěvy Divadla Archa, kde brněnští Hadi pod taktovkou J. A. Pitínského v pražské premiéře uváděli kus jménem *Renata Kalenská, Lidové noviny* s podtitulem *Interview aneb Konec Světa v Komunitním domě Villa Vallila v Červeném Újezdě u Votic*. Autorem písní je Jiří Ryšánek.

Ze sobotních rozhovorů novinářky, jež v poslední době vyšly v *Lidových novinách*, sestrojil režisér koláž nebo možná roláž či

muchláž, ve které vystupovali: Mnoháček Zgublačenko, Eva Holubová, Vladimír Hučín, Milan Knížák, David Černý, Vladimír Dlouhý, Ludvík Zifčák, Adolf Branald, Přemek Podlaha, Jan Koller, Fanda Pánek, Barbara Cartlandová, Věra Vacková-Žahourková. Jak jsem se na to těšil, tak výsledek byl, pro mě, nulový. Nějak to nefungovalo. Marně jsem přemýšlel proč, a moje definitivní komuniké zní: chyba je samozřejmě ve mně, já si poměrně dost pamatuju, a protože jsem pravidelný čtenář *Lidovek*, tak ty texty mám někde v sobě zachycené, v archivu. A on je teď někdo resuscitoval a převedl je z dvojprostorového rozměru na tříprostorový. Ve mně se tou změnou nic nerozeznělo, žádné tóny, které ucho neslyší, ale měly by je slyšet tělo a duch. A přestože je „hra" vylepšena režisérskými finesami (Knížák za sebou tahá dva obrovské copy, ukončené dřevěnými kachnami na kolečkách atd.), tak ani brnk. Jediné, co mě nějak oslovilo, byl závěrečný, do „hry" zakomponovaný rozhovor skutečné Kalenské s pozvanou celebritou. Já jsem byl přítomen rozhovoru s Evou Holubovou a bylo to docela povedené (před tím byli zpovídáni Topolánek a Buzková).

Abych zas nebyl tak úplně nesmiřitelný – jednotlivosti ano. Ale kvůli tomu se snad nemusí dělat divadlo.

Sen: abych ušetřil jednu návštěvu divadla, tak remixem obou představení by mohla vzniknout groteska o tom, jak Kalenská dělá rozhovor s Mefistoflem, kterého pak odnese do Pekla (erotický klub), kde probíhá noční travesty show: Buzková, Zgublačenko, Topolánek, Fanda Pánek. Nakonec vystoupí Bůh, který prohlásí, že už ho to božství nebaví a že by byl raději... Ale to už se dál nikdo nedozví, ty můj kvítku medový, protože bez bohů nastává automaticky konec světa.

Pak se probudím – musím se jít vyčurat.

Jakub Šofar

Donaha!

Námět: film Donaha režiséra Petra Cattanea a scénáristy Simona Beaufoye (1997)
Libreto muzikálu: Terrence McNally
Hudba a texty písní: David Yazbek (premiéra San Diego, zásadní úspěch New York, Broadway, 2000)
Překlad: Pavel Dominik

Liberecké Donaha je návštěvnická bomba. Teprve v sobotu 4. června jsem se dostal na druhý balkon velkého divadla, a to premiéra byla už 18. března. V Liberci hrál národní fotbalový tým utkání proti Andoře, fandové mohli vidět své zlaté hochy na vlastní oči, přesto bylo divadlo našlapané i na místech, ze kterých není moc vidět.

Na začátku byla anglická filmová komedie režiséra Petra Cattanea a scénáristy Simona Beaufoye, natočená v roce 1997. Byla o tom, jak několik nezaměstnaných chlapíků po zavření místní ocelárny nechce dělat hlídače nebo pomocné síly v supermarketu a dostane zdánlivě nesmyslný nápad: vytvořit striptýzovou skupinu, uspořádat představení a tak vydělat peníze, které všichni potřebují. Libretista Terence McNealy a skladatel a textař David Yazbek udělali z úspěšného filmu muzikál, který měl premiéru na Broadwayi v roce 2000.

Libereckého nastudování se ujal Ján Ďurovčík, který na prkna D. F. X. Šaldy uvedl už Malováno na skle, polskou verzi Jánošíka, kde se ukázalo, že liberečtí činoherci muzikálové party uzpívají, a kde Ďurovčík zazářil i jako choreograf a potvrdil, že vedle klasických muzikálových látek, jako byla Hello Dolly, My Fair Lady a Kabaret, osloví liberecké publikum i novější repertoár. Malováno na skle bylo natočeno na CD a otevřelo cestu představení, které naplňuje i druhý a třetí balkon a přivádí do divadla lidi, kteří v něm od školních let nebyli.

Donaha je realistické představení a uvádí se dnes i na dalších scénách, ale nikde jinde se nejde až na konec. V Liberci donaha znamená opravdu donaha, i když jen na pár vteřin, než to, co odhalí padající slipy, zakryjí klobouky.

U nás na severu se nahota jako porušení určitého tabu na plovárnách až tak nebere, třeba v Hrádku na Kristýně se úplně svlékají staří i mladí, většinou pánové, ale

i paní a slečny. Na jevišti to nicméně pořád moc obvyklé není.

Jenže šestice nahých striptérů na jevišti je jen tečka. Libretista Terrence Mc Nally totiž vystihuje to, co například sociologové tvrdí už delší dobu. To, že se tradiční svět, který trval od nepaměti a ve kterém je chlap hlava rodiny, jíž materiálně zajišťuje a chrání, zhroutil. Už je to jinak. V úvodu zpívají rozšoupnuté paní a dívky: „Svět je náš," a mají do značné míry pravdu.

V Donaha je jediný relativně úspěšný mužský, Teddy Jaromíra Tlalky, se kterým žije Pam – Markéta Tallerová, stále ještě manželka hlavního hrdiny Jerryho – Martina Stránského. Tomu hrozí, že přijde i o synka Nathana. Malý Jakub Zelenka je šikovný kluk. Martin Stránský zahrál, zatancoval a taky zazpíval svého hlavního hrdinu Jerryho přesvědčivě, úplně jistý ve výškách není, ale nehraje koneckonců profesionálního zpěváka.

Nahrávku – halfplayback natočil Petr Malásek, zpívání nastudoval Martin Veselý, vícehlasy ladí a jsou dobře sezpívané. Z jednotlivých zpívajících účinkujících bych vyzdvihl Milenu Šajdkovou, která jako Janette dává s budoucími striptéry představení dohromady, Gabrielu Stránskou jako Vicky a její duet s Janou Šulcovou–Georgiií, manželkou oplácaného Daveho, kterého kvalitně ztvárnil hostující Michal Pleskot. Výborný byl Ladislav Dušek jako důchodce Bejk, dobře zpívá a pohybově strčil většinu o generaci mladších kolegů do kapsy. Hezky prokreslenou postavou je Harold Martina Poláchа, který se snaží udržet zdání lepšího člověka, nedělního učitele tance, a působí jako jistot zbavený elegán.

Šťávu má dívčí sbor, jehož krasavice v plavkách a pestobarevných parukách, sestoupivší ze stránek časopisu, pěkně pochodují. Svět chce být klamán, což umí scénograf a kostymér Martin Černý, který spojuje každodennost s exkluzivním světem show plné světel a zářících reflektorů. Parádně je udělána scéna z pánských toalet.

Vtipnější částí představení je jeho první část, v níž muži hodnotí svoje postavy a možnosti. Ve druhé polovině se mi trochu nezdá jednoznačně americky podaná oddanost manželek, která se dá přeložit nějak jako: ano, jste nemožní blbci, ale máme vás stejně rády.

Donaha má krom striptérů ještě jedno prvenství. Vesele pojednává o něčem, co značnou část chlapů nad čtyřicet v naší republice děsí. Pokud půjdete, pánové, na představení s chotí nebo přítelkyní, důsledně zachovávejte přezíravý výraz a zdání, že něco podobného se vám rozhodně stát nemůže. Jak jsem si všiml, při některých replikách divačky sem tam koukly na toho svého.

Otto Hejnic

Liberec, D. F. X. Šaldy, velká scéna, premiéra 18. března 2005
Režie a choreografie: Ján Ďurovčík
Nahrávka: Petr Malásek
Hudební nastudování: Martin Veselý
Scéna a kostýmy: Martin Černý
Osoby a obsazení (uvádím i alternace):
Jerry Lukowski: Martin Stránský a Tomáš Impseil, Pam Lukowská: Markéta Tallerová, syn Nathan Lukowski: Jakub Zelenka j. h. a Benny Kobosil j. h., Teddy Slaughter: Jaromír Tlalka, Dave Bukatinsky: Michal Pleskot j.h. a Jan Novák j. h., jeho žena Georgie: Jana Šulcová a Marie Štěchová j. h., Harold: Martin Polách a David Punčochář, Vicky, jeho žena: Gabriela Stránská, Malcolm: Ondřej Izdný j. h. a Robert Ripa j. h., Molly, jeho matka: Michaela Lohniská, Ethan: Vít Musil a Petr Pěknic, Noah (Bejk): Ladislav Dušek a Přemysl Houška, Jeanette: Milena Šajdková, striptér Buddy: Přemysl Houška a Petr Pěknic, Reg: Jakub Kabeš, Tony, majitel klubu: Jaroslav Rainer, Estele: Veronika Korytářová, Susan: Štěpánka Prýmková, Joanie: Andrea Procházková j. h., dále Šárka Teplíková a Daniel Grof.

Aj tak človek rozmýšlal, aj tak

Na sklonku života se rozpovídali i věznitelé z Osvětimi.

O světim je jeden ze středobodů současné euroamerické civilizace. To místo jako by nemělo dějiny před květnem 1940, kdy začal vznikat tábor, a jako by je nemělo ani po roce 1947, kdy zde byl popraven šéf koncentráku Rudolf Höss. Ale smrtí zdaleka nic neskončilo – ani smrtí a utrpením obětí, ani popravou vrahů. Zůstali přeživší a nepotrestaní – ze 7000 bachařů, SS dozorců a personálu lágru, kteří přežili válku, se před soud dostal jen zlomek. A právě tyto nepotrestané hledal a po celé Evropě i za mořem našel dokumentarista BBC Laurence Rees a ve svém velmi otevřeném a výmluvném dokumentu *Osvětim - nacisté a „konečné řešení"* je postavil vedle obětí a nechal jejich výpovědi, aby ukázaly dodnes přežívající rozdíly mezi oběma stranami. Ukázal témata a problémy, které se zatím moc v souvislosti s koncentráky neobjevovaly: korupci mezi nacisty i bordely pro vybrané vězně.

Pro špičku mezi současnými britskými historiky zabývajícími se druhou světovou válkou, kam třeba vedle Hitlerova biografa Iana Kershawa Laurence Rees rozhodně patří, je typické, že se nezdráhají ukázat ve svých pracích nemoralizující, neideologický, ale jasný a nekompromisní názor. Celý zmíněný šestidílný dokument i na jeho základě napsaná kniha jsou jednoznačným odsudkem. Reesovi a jeho spolupracovníkům nestačily výpovědi a vzpomínky svědků a účastníků – nutí je odpovídat na nepříjemné otázky, nedovolují jim sebeomlouvání. Například na Slovensku našli bývalého člena Hlinkovy gardy Michala Kabáče, člověka, který pomáhal odbavovat transporty slovenských Židů do Osvětimi. Tento starý muž ještě skoro šedesát let po konci války před ka-

merou žárlivě tvrdil: „Židé mívali obchody a zabývali se vším tím švindlem. Nikdy nepracovali, jenom chtěli mít snadný život. Měli to v krvi. Byl to jakýsi druh politiky všude ve světě, že se Židům nechtělo makat. Právě proto se Hitler obával, že se stanou smetánkou Evropy, a proto je vybíjel. Všechno to byla politika.“ Po chvíli ovšem dodá, že samozřejmě věděl, že obyčejné nevinné lidi posílá na smrt, ale „tak nám už aspoň nemůžou nikdy škodit“. Když se jej Rees s britským odstupem ptá, jak mohl posílat lidi na jistou smrt a nevzbouřit se, nepřizná Kabáč ani dnes svůj tehdejší strach o život a existenci, ale jen pokrčí rameny: bylo to složité, „aj tak člověk rozmýšlal, aj tak“.

Po šesti dílech (zvlášť když si je nedávkujete s týdenním odstupem, jak to nabízí televize, ale shlédnete je jako celek) není najednou jisté, jestli je vám hůř z vyprávění obětí, které líčí skutečně nelidské až neskutečně znějící popisy mučení a tyranie, nebo z výpovědí všech těch malých šikulů a pašáků, kteří ve stínu Osvětimi s vědomím její hrůznosti žili své “obyčejné“ pragmatické životy. Jako třeba desátník SS Oskar Grönig, který na počátku podobně jako Kabáč trvá na tom, že se za své angažmá v táboře nemusí stydět – vždyť šikovně říši obíral o vězňům ukradené peníze, ze sejfu, který hlídal, ubíral peníze snad všech měn, vždyť ho nikdy žádný soud neodsoudil, dokonce po válce sám jako vážený občan v Německu zasedal v porotě u soudu. Postava jako vystřižená z Bernhardovy hry Před penzí. Až na své penzi se Grönig setkal s popírači holocaustu a s jejich názory, že tábory nebyly centry vyhlazování; poznal ty, kteří vlastně popřeli jeho válečnou činost, a rozhodl se jasně promluvit: „Byl bych rád, kdybyste mi věřili. Já plynové komory viděl. Já viděl krematoria. Já viděl otevřené ohně. Viděl jsem rampu, kde probíhaly selekce. Chtěl bych, abyste uvěřili tomu, že se ta zvěrstva skutečně stala, protože já tam byl.“

Ne účastí německého kancléře na oslavách konce války vedle amerického a ruského prezidenta či britského premiéra, ale na těchto slovech lidí, kteří celá desetiletí unikali před trestem a dokonce odcházeli z místnosti, když se o holocaustu začalo mluvit, je dnes nejlíp vidět, zda a jak se Německo dostává ze svého nacistického prokletí. I my bychom potřebovali svého Reese, svého Kershawa, svého Bernharda.

Martin Groman

Laurenc Rees: Osvětim – nacisté a „konečné řešení“. Knižní klub, Praha 2005, přeložily Zlata Kufnerová a Jana Jebáčková.

Štěpán Kučera
GLADIÁTOR

„Tato, nevíš, co dneska dávaj?“ zeptala se maminka u snídaně. „Doufám, že ne křesťany a lvy jako posledně, to byla pěkná nuda.“

Nýdie nemohla věřit svým uším. „Dneska přece Brutus bojuje o postup!“ vyhrkla a poprskala stůl kousky pomeranče. „Seš úplně out, mami!“

Maminku zarazilo slovo „out“, v duchu si říkala, že tu Británii neměli dobývat, barbaři jim jenom kazí jazyk. Tatínek podotkl, že i kdyby v aréně zápasili Romulus a Remus, Nýdie si stejně může nechat zajít chuť, protože je na takové věci ještě moc malá. Nýdie dotčeně vykousla zbytek pomeranče a odešla od stolu.

Panza nakrmil oba lvy, ale jenom trochu, aby si moc nezvykli, a ještě do každého šťouchl tyčí, začínali být moc krotcí. V amfiteátru pracoval jako házeč chleba – vždycky na začátku her přitáhl volek vůz čerstvých chlebů a Panza je rozhazoval mezi publikum. Jinak pomáhal odtahovat těla, uklízet arénu nebo krmit zvířata.

Když potýral i druhého lva, vydal se do kasáren. Na nádvoří cvičilo několik gladiátorů s dřevěnými meči, děti je sledovaly přes plot a povykovaly, ale Panza prošel kolem bez povšimnutí a zamířil rovnou k Brutově cele.

Brutus byl nejlepší gladiátor v kraji, na jeho dnešní zápas se přijel podívat lovec talentů až z Kolosea. Bylo jasné, že jestli Brutus vyhraje, zúčastní se her v hlavním městě a bude bojovat před samotným císařem. Brutus seděl na pelesti, na rukou měl okovy

a na stole spousty dárků od nadšených fanoušků.

Panza ho uctivě pozdravil, pak s prosbou o podpis prostrčil mřížemi plakát a kousek uhlu. Na plakátu byl namalovaný Brutus, jak dobíjí svého soupeře, a nápis Gladiatores – Violentia. Brutus vzal plakát s rezervovaným úsměvem divadelní hvězdy a přikreslil do rohu postavičku s mečem a velké písmeno B.

„Tohle bys jí neměl dovolovat, táto," řekla maminka, „ani po sobě nevyhodila šlupky."

„Jen ji nech, je mladá," usmál se tatínek. „Krom toho má pravdu, na dnešní zápas se bude dlouho vzpomínat."

Za chvíli se Nýdie znova objevila v jídelně, učesaná, a oznámila rodičům, že letí na rande. Ach jo, „rande", pomyslela si maminka, tu Galii jsme neměli dobývat. Tatínek se zeptal, kdy už jim toho chlapce přivede ukázat, a Nýdie na něj jenom rošťácky vyplázla jazyk a zmizela ve dveřích.

„Co budeš obědvat?? Řekni otrokyním, ať ti zabalí rybu se zeleninou, " volala za ní maminka.

„Něco si koupíme," houkla Nýdie od branky.

Bylo krásné nedělní dopoledne, slunce se vynořilo z fíkovníků na zahradě a svítilo okny do jídelny.

„Dneska bude pařák," řekl tatínek. „Nezajdeme před hrama do lázní?"

Z kasáren zamířil Panza k akvaduktu, Nýdie tam už čekala. Dal jí podepsaný plakát a ona ho dlouze políbila.

„Schovám tě ve zbrojnici, uvidíš okýnkem na celou arénu," řekl.

„Miluju tě."

„Nechceš se projít k vinicím, než to začne?" navrhl.

„Blázníš? Za chvíli má přijet Brutův soupeř, musíme se na něj jít kouknout!"

„Co když nás někdo uvidí spolu?"

„Stejně už si o nás povídá celý město. A táta ráno říkal, že tě chce poznat."

„To není dobrej nápad," řekl Panza, „nebude nadšenej z toho, čím se živím..."

„Přinášet lidem zábavu není nic špatnýho. Naši sou fajn, uvidíš, budou se ti líbit."

Na kolonádě bylo živo, všichni se přišli podívat na nového gladiátora. Jeho majitel ho vezl v zamřížovaném voze a čtyři vojáci mu proráželi cestu davem. Brutův vyzyvatel byl otrok z některé africké kolonie a místo levého oka měl dlouhou jizvu táhnoucí se od spánku až ke kořeni nosu.

„Je dost velkej, myslíš, že ho Brutus zvládne?" zeptala se Nýdie.

„Brutus zvládne všechno," odpověděl Panzo nepřítomně. Mnohem radši by se teď procházel na svazích za městem. Miloval trpkou vůni dozrávající révy, nic nebylo tak osvěžující v horkém létě. Když měl volno, chodil mezi hrozny, nechal se hladit zelenými úponky a snil o tom, že si jednoho dne pořídí vlastní vinici.

„Má docela svaly, že jo? Ale Brutus má větší, viď?"

Slunce rozpalovalo dlažbu, dav houstl a lidé se k sobě lepili zpoceným oblečením. Do amfiteátru by se měl Panza vrátit už před polednem, aby zapřáhl volka a dojel s ním do pekárny. Taky musí zkontrolovat zbraně, minule byly meče tak tupé, že vítěz musel poraženého popravovat natřikrát. Diváci se bavili, ale všichni zřízenci tenkrát dostali pokutu.

Tatínek s maminkou přišli na kolonádu, zrovna když vůz s černochem přijížděl.

„Zdravíčko, sousede," přitiskl se k tatínkovi zpocený muž, „vedro, co?"

„Morituri te salutant," ušklíbl se tatínek a otřel si rukou orosené čelo. „Je tu k zalknutí."

„Koukni na toho černocha, ten je odpornej," ukázala maminka na vůz.

„Nechápu, proč celej ten sport nezakážou," přikývl soused. „Mimochodem, před chvílí jsem tu potkal vaši dceru s nějakým mladíkem."

„Nechce nám ho ukázat," usmála se maminka, „je hrozná tajnůstkářka."

„Brutus zvládne všechno," odpověděl Panzo nepřítomně. Mnohem radši by se teď procházel na svazích za městem. Miloval trpkou vůni dozrávající révy, nic nebylo tak osvěžující v horkém létě. Když měl volno, chodil mezi hrozny, nechal se hladit zelenými úponky a snil o tom, že si jednoho dne pořídí vlastní vinici.

„Vypadá jako slušnej kluk, myslím, že můžete bejt klidný," řekl soused.

Vůz odjel do kasáren, následovaný houfem dětí. Blížilo se poledne a Panza s Nýdií vyšli k amfiteátru.

„Nechceš placku?" zeptal se Panza, když míjeli pouliční obchůdek.

„Nemůžu, sem tlustá," zamračila se Nýdie.

„Dobře víš, že jsi štíhlá a krásná."

„...tak nějakou malou," řekla spokojeně.

Panza koupil placky a pustili se do jídla.

„Až Brutus odjede do Říma, vypadnu s ním, tady je to mrtvý. Budu pracovat v Koloseu. Pojedeš se mnou?"

„Jasnačka."

„Až vydělám peníze, vezmeme se a koupíme vinici. Víno Panza bude slavný po celý Itálii."

„Proč ne víno Nýdie?"

„To je fakt, Nýdie je hezký méno."

„A budeme mít deset dětí. A na dovolenou pojedeme do Egypta!"

Prsty se jim propletly, její rty chutnaly po pomerančích a smažených plackách. V amfiteátru Panza zapřáhl volka a odjel do pekárny, Nýdie zatím pozorovala lvy a házela jim kusy masa.

V lázních bylo živo, smýt prach z ulice sem přišel římský lovec talentů. Vedle něj plaval místní senátor a za nimi hejno nejbohatších obchodníků.

„Záleží jenom na dotacích z Říma, naše město se může stát chloubou celého kraje," vykládal zrovna senátor. Říman slíbil, že se přimluví, a strčil hlavu pod hladinu, aby aspoň na chvíli ztratil svoje hostitele z doslechu.

„Osobně gladiátorské hry samozřejmě neschvaluju," řekl tatínek sousedovi, „ale fakt je, že Brutus nám může jedině prospět."

„To každopádně," přikývl soused, „hlavně těm nejvlezlejším."

„Vůbec nevím, co si vzít odpoledne na sebe," stěžovala si mezitím v ženském oddělení maminčina známá, „ani ten zlatej pásek už nedopnu."

„Já jím každej den jenom rybu se zeleninou, to bys, holka, nevěřila, co to dělá s postavou," povídala maminka.

Paní senátorová zatím v sauně vyprávěla, že její muž pojede do Říma v čele Brutova doprovodu a v Koloseu bude sedět jenom tři řady za císařem. Hlavní prý je dát o sobě vědět, pak už vzestup u dvora přijde sám od sebe. Ona osobně se v maloměstě vysloveně dusí.

Když polední žár opadl, lidé odcházeli domů převléknout se do svátečních šatů. Tatínek s maminkou si všimli, že senátor dal pochytat toulavé psy a do výšky očí opravit akvadukt.

Panza zastavil volka před vchodem do arény, pozdravil starého zřízence, políbil Nýdii a zavedl ji ke zbrojovně. V chodbičce se rozcvičoval Brutus, kolem pro jistotu stáli čtyři vojáci. „To... to je On," vydechla Nýdie a Brutus ji odměnil krátkým úsměvem přes rameno jednoho ze strážců.

„Není tak velkej, jak se povídá," dodala ve zbrojovně.

„Sedni si tady k oknu. Za chvilku přijdu."

„Jé hele, támhle seděj naši!"

Ochozy se zaplnily, tatínek s maminkou byli rádi, že na ně zbylo místo v sedmé řadě. Tribunu zdobily řetězy z květin, senátor si na dnešním odpoledni dal záležet. Mladé ženy přišly v nových róbách a seděly s nohou přes nohu, aby jim byla vidět lýtka. Starší ženy se nad tím pohoršovaly, muži uzavírali poslední sázky. Maminka vybalila z plátna rybu se zeleninou.

„Zase ryba," vzdychl tatínek.

„Jez, děláš to pro svoje zdraví," napomenula ho maminka.

Senátor si zjednal klid, přivítal vzácného hosta z Říma a v krátkém proslovu připomněl důležitost dnešního zápasu pro budoucí rozvoj města. Po zdvořilém potlesku vjel do arény vůz plný chlebů.

„Koukej chytit nějakej propečenej, táto," řekla maminka.

Panza si navlékl čelenku z květin a vstoupil do arény. Starý zřízenec vedl volka po obvodu cirku a Panza metal bochníky do ochozů. Rozpřahoval se jak olympijský Diskobolos a každý jeho hod odměnila městská chudina radostným křikem. Nýdie mu poslala vzdušný polibek.

„Je hezká, ta slečna cos ji přived dneska," prohodil starý zřízenec.

„Nýdie není jako ty holky předtím, s ní to myslím vážně," řekl Panza. „Chce mě představit rodičům. Odjedeme spolu do Říma, koupíme vinici a pak už nikdy nebudu tahat mrtvoly."

Vůz opsal kruh a zmizel ve vratech. Pak začala předehra, zahřívací kolo před samotným zápasem – do arény vehnali křesťana a lva.

Vzrušující podívaná se ale nekonala, protože lev byl zjevně přejedený. Pomalu prošel arénou, potom se svalil na zem a ospale mžoural do slunce. Z tribuny zazněl smích i podrážděné hvízdání. Senátor se plaše podíval na Římana a křesťan děkoval Bohu. Vojákům nezbylo, než zahnat lva i křesťana zpátky do jejich klecí.

„Říkal sem ti, ať tu potvoru tolik nekrmíš," zamračil se Panza na Nýdii.

Senátor se opět ujal slova a ujistil všechny, že následující zápas jistě smaže vzpomínku na trapné nedorozumění se lvem. „Za nehynoucí slávu našeho města se utkají místní šampion Brutus a jeho vyzyvatel Negro, bojovník z pouští tajemné Afriky!"

Oba gladiátoři vstoupili do arény z protějších branek, přivítáni nadšeným potleskem. Brutus měl krátký meč a štít, na hlavě přilbu a na holeních a na pravé paži brnění. I Negro měl jednu paži chráněnou pancířem, ale vyzbrojený byl trojzubcem a sítí. Pozdravili senátora, Římana a pak jeden

druhého. Začali se vzájemně obcházet ve zmenšujících se kruzích.

Diváci ztichli, maminka stiskla ruku tatínkovi a Nýdie Panzovi.

Negro proti Brutovi vrhl síť, ten uskočil a sekl po Negrovi mečem. Čepel se sklouzla po ramenním pancíři, Negro se rozehnal trojzubcem, ale zasáhl štít.

„Stejně nechápu, co na tom všichni viděj," zavrtěl hlavou tatínek a dojedl poslední kousek ryby.

„Nehltej, zaskočí ti kost," řekla maminka.

„Mám strach," špitla Nýdie a schoulila se Panzovi v podpaží.

Místní mladíci házeli na černocha ovoce a napodobovali lidoopy.

Znovu zasvištěla síť, Brutus ji rozpáral mečem, Negro ho udeřil vidlicí přes přilbu. Brutus klesl na jedno koleno, sekl před sebe a rozštípl dřevěnou násadu trojzubce. Negro uskočil stranou a zabodl mu vidlici do nechráněného ramene. Brutus se svalil na bok a usekl svému soupeři několik prstů na noze.

„To je odporné," pochvalovala si maminka, „měli by to zakázat."

„Barbarství," přikývl tatínek vzrušeně.

Nýdie zabořila tvář do Panzových šatů, tribuna burácela.

Gladiátoři se svíjeli v písku vpleteni jeden do druhého, připomínali obřího krvavého brouka, zápasili o meč, výkřiky bolesti přehlušilo skandování z tribuny.

„Zab ho!" řval tatínek.

„Pompeje na tebe, černochu!" křičela maminka.

Nýdie zvracela v chodbičce, Panza jí ohleduplně přidržel vlasy.

Vtom se brouk přestal hýbat. Tribuna ztichla. Jedno tělo zůstalo ležet na zemi, druhé s námahou vstalo. Diváci v první chvíli nevěděli, který z gladiátorů se zvedá, ale když viděli pod krví prosvítat bílou kůži, propukli v zuřivý jásot.

Brutus pohlédl na senátora. Ten pohlédl na Římana, a pak v slavnostním gestu obrátil palec k zemi. „Doraž ho." Publikum šílelo nadšením, Brutus vysíleně přikývl. Shýbl se pro meč, ale podlomila se mu kolena. Svalil se vedle černocha a zůstal bezvládně ležet. Publikum rozpačitě ztichlo. Starý zřízenec přiběhl a potvrdil, že oba zápasníci jsou mrtví.

Diváci začali pískat.

„I ty, Brute?" zbledl senátor.

„Ale... ale vyhrál, ne?" ujišťovala se maminka.

„Vyhrál, jenomže teď těžko pojede do Kolosea," zašeptal zdrceně pán z vedlejší lavice.

Všechno bylo ztraceno, Brutus pohřbil naději na lepší budoucnost města. Mladíci, posilnění vínem, trhali květinové řetězy a ničili tribunu. Senátor věděl, že dnešní odpoledne ho bude stát funkci. Paní senátorová si hryzala ret. Říman se odměřeně rozloučil, nasedl do vozu a odjel.

„To je krutý... odporný..." vzlykala Nýdie ještě venku na ulici.

„Zvykneš si," uklidňoval ji Panza, „když sem to viděl poprvé, taky se mi zved žaludek."

„Nýdie!" ozval se za nimi mamin hlas. „Tys nám přišla naproti?"

Maminka ji políbila na tvář. Nýdie nesnášela projevy rodičovské lásky před lidmi, ale teď byla tak zesláblá, že se do maminky vděčně zavěsila.

„Dobrý den, já jsem Panza."

„Konečně vás poznávám, mladíku," přistoupil k němu tatínek. „Jste mi povědomý... Určitě vás odněkud znám. Můžu se zeptat, čím se živíte?"

„Chlebem..."

Tatínek se trpělivě usmál. „Je mi jasné, že nejíte mramor, měl jsem na mysli vaše povolání."

„Promiňte, špatně sem se... ehm..." znervózněl Panza. „Pracuju jako hazeč chleba... na hrách..."

„Myslíte gladiátorské hry?" zhrozila se maminka a pevně stiskla dceřinu paži.

„...ale nechce to dělat věčně," vzpamatovala se Nýdie. „Chce si koupit vinici!"

„Ehm... To je hezké. No, rád jsem vás poznal, ale už musíme jít," řekl tatínek a chytil Nýdii z druhé strany. Odcházeli směrem k fóru, Nýdie vrhla na Panzu zmatený pohled. Bylo slyšet, jak jí tatínek vysvětluje, že na pokleslou zábavu má ještě dost času.

Panza se loudal zpátky k amfiteátru. Ve zbrojnici vzal do ruky dýku, obrátil čepel proti sobě a zavřel oči. Pak dýku položil zpátky a vyšel do arény pomoct vojákům s mrtvými těly. Starý zřízenec se na něj povzbudivě usmál. Slunce přestalo pálit a sklonilo se k svahům nad městem, vítr hnal do cirku vůni dozrávajících hroznů.

Spotřebujte před konzumací konzumací

„Tahle ne... tahle taky ne, je moc stará... tahle je taková chudá...“ Nenechte se zmást. Nejedná se o šejkovu inventuru v harému. Maminka vybírá bonboniéru, kterou by mohla věnovat jakémusi dobrodinci, který se uvolil najít pomocí proutku studnu.

„Kdyby to tam aspoň nepsali...“, postěžuje si maminka a jde se poohlédnout po nějakém vínu. Tam se to stáří totiž úplně jinak hodnotí.

Datum trvanlivosti je samozřejmě jenom způsob, jakým nás výrobci informují o jedlosti před tímto milníkem a nezaručené jedlosti po něm. Ale vy tomu skutečně věříte? Ve skutečnosti jsme obětí promyšleného spiknutí, jehož cílem je zkazit nám chuť. Výrobce přeci neví, jestli jste měli sýr celou dobu v ledničce, nebo jestli jste ho zapomněli přes noc v batohu. Ví ale, kdy byste ho neměli jíst a kdy ano. Nepřipadá vám to podivné? Mně tedy rozhodně!

Doba trvanlivosti je dnes poměrně důležitý ukazatel kvality potravin. Hlavně těch v ledničce. V rodinách se od vzniku těchto čísel vaří podle zcela nového klíče.

„Uděláme dneska tu sekanou?“

„Do kdy je?“ (tedy: „Jaké je její nejzazší doporučené datum spotřeby?“)

„Ještě dva týdny...“

„Tak to je jí škoda, uděláme krupičnou kaši...“

Potraviny v ledničce si těchto privilegií již dávno všimly. Na svých nočních poradách získávají čestné funkce právě podle data spotřeby. Zabalená slanina, sáček s hroznovým vínem, jogurty, mleté maso i droždí se shromáždí naproti regálu na vajíčka a probírají zítřejší strategii. Mladé přírůstky, kterým ještě konzumace nehrozí, se organizují do neprostupných bariér, které mají jediný úkol – krýt kolegy, jejichž datum spotřeby má v nejbližší době vypršet. Mnoho z nich položí za blok 30% eidamu svůj mladý a chutný život, ale jejich smysl pro povinnost je silnější než strach z pánve. Nezřídkakdy se tito jedlí hrdinové dokonce vrhají z horních pater na kuchyňskou podlahu, aby na sebe přilákali pozornost.

„Co bude k večeři?“

„Neni tam ještě ta sekaná?“

„Nevim, ňák ji tu nevidim...“ (sekaná ani nedutá, krčí se pod kartonem ovocných jogurtů a zbytkem zeleninového salátu)

„Nevadí, bude chleba se salámem, máme tam něco?“ (balíček šunkového se nenápadně sroluje a přitiskne se ke stěně vedle tatarské omáčky)

„Asi ne... Nevadí, je tu máslo.“ (Celá lednice s nepředstavitelným úděsem sleduje nebohé máslo, které mizí obávanými dveřmi... co se bude dít dál, nechce nikdo domyslet.)

Se zcela odlišným přístupem k datu spotřeby jsem se setkal na brigádě v nejmenovaném supermarketu. Ano, tušíte správně, abych pronikl co nejblíže k jádru věci, pod přestrojením za chudého studenta jsem přijal brigádu v úseku lahůdek. Poté, co jsem prošel mnoha bezpečnostními školeními („Sem nestrkej prsty, a kdyby něco, nikdy jsi s touhle mašinou nepracoval!“), jsem konečně (doslova) přičichl k pečlivě skrývanému tajemství. Každý den jsme do krabiček navážili saláty, zapouzdřili a opatřili datem spotřeby. Překvapila mě především něha, s jakou se k naváženým potravinám přistupovalo. Jako k miminkům: „Když smrdí, tak přebalit.“ Moje svědomí dostávalo mořskou nemoc, když jsem v přípravně pod dohledem vedoucí snímal z prošlých krabiček staré štítky a tisknul nové, s novým datem. Na některých evergreenech (nechte fantazii pracovat) i několikrát, zejména ovocný salát (balení 40 dkg) byl už náš starý známý.

Ztráty na životech nikdo nevyčíslil, já sám se ale snažil, abych je minimalizoval. Když jsem měl možnost, staré saláty, které pravděpodobně pamatovaly ještě minulý režim, jsem tajně vyhazoval jako odpisy. Ovocný salát jsem radši vůbec nevyndával z mrazáku. A jednu žampiónůchtivou babičku jsem skoro minutu přesvědčoval, aby si radši vzala ten hermelínový. Nevěřila mi. Myslela si, že se i já účastním velkého spiknutí na podsouvání prošlých potravin. Odešla s dva týdny starými houbami, pravděpodobně halucinogenními.

Náš dobrodinec proutkař si nakonec čokoládovou dobrotu neodnesl. Pozvali jsme ho aspoň na kávu. Na černou. Mléko jsme v lednici nenašli.

Pavel Kasík
http://blog.paxik.net

Nápady pro tři krále

(o životě v životě)

O kořenech

Jsou místa, ze kterých všichni pocházíme – obyčejná místa, kde jsme hluboce zakořeněni a díky nimž jsme to, co jsme. A my je přehlížíme nebo se na ně k vlastní škodě díváme skrz prsty. Obracíme se k nim zády a riskujeme, že budeme opovrhovat sami sebou. V určitém smyslu se potřebujeme vracet domů – a můžeme se vracet domů. Ne si domov jenom přivolávat, ale posvětit své vzpomínky.

Robert Fulghum

Člověk si pořádně váží teprve toho, co ztratil.

lidová moudrost

Co řekl pan Fulghum, asi poznal každý, kdo se odstěhoval z míst svého dětství a mládí a po letech tam znovu přišel. Například emigranty by asi ani nenapadlo obracet se k nim zády. Emigranti jsou zvláštní případ: mají dvoje kořeny a často nevědí, ke kterým vlastně patří. Ale co vědí Yankeeové o emigraci? Dcera mé ženy bydlela celé své dětství a podstatnou část mládí ve

známé pražské průmyslové, páchnoucí čtvrti Karlíně. Když tam po letech přijde, připadá jí ten známý pach jako rajská vůně.

Taky bych rád poznal ten pocit. Bohužel mi bylo dáno poznat spíše onu lidovou moudrost. Od svých pěti jsem téměř dvacet let žil v malinké vesničce Nových Hájích – tak asi dvacet čísel. Ani silnice do ní nevedla, jen polní cesta sypaná škvárou z tehdejší pražské michelské plynárny, takže na ní nebývalo bláto. Telefon měl jen velkořezník Vomáčka. V padesátých letech ho komunisti rozkulačili. Výrobnu i obchod zavřeli a od té doby tam nebyl ani telefon ani obchod. Když za mého útlého dětství přijelo auto, svolávaly jsme se, my děti, abychom se na tu zvláštnost podívaly. Idylka. I když ne ortodoxně venkovská, spíš lufťácká, protože to bylo kousek za Prahou. Místní obyvatelé až na jednu výjimku nebyli zemědělci; jezdili pracovat převážně do Prahy.

Teď by se hodilo, abych vylíčil desítky zážitků z dětství a mládí. Patřily by sem. Každý sám dobře ví, kolik se toho odehrálo za jeho dětství a mládí. Daleko víc, než za celý dlouhý zbytek života. Škoda, že tady na to není místo. Svrbí mě konečky všech čtyř prstů, kterými ťukám do kláves.

Tak třeba, jak jsme s mou malou sestřičkou v zimě zabloudili cestou z Chodova ze školy a ze školky, když jsem ji táhl na saních, a místo na Nových jsme se ocitli ve Starých Hájích. Nebo jak jsme s kamarádem Petrem zapálili stoh. Nebo jak jsme se pásli na třešních v opuštěné zahradě u Hlavatých, která patřila jen nám, dětem. Anebo jak jsem, už oblečen do tanečních, tahal svou sestřičku z bahna za Kučerovic zahradou, v němž uvízla až po kotníky; z tanečních jaksi sešlo. Anebo jak se duch starého Stehlíka, který umřel ve vězení, přišel podívat do jeho dřívějšího pokoje, kde jsme my měli v té době ložnici. Anebo..., anebo... .

Kdybych to tu všecko mohl vypsat, jistě byste se mnou víc prožili to, co následovalo. Kdo byl někdy na pražském Jižním městě, asi už tuší co. Praha rostla a rostla. Už dávno pohltila Hostivař, kam jsem jezdíval na kole na pouť (ale ta ulice do kopce k nádraží, kde stávaly stánky a atrakce, dnes řádně ošuntělá, v sousedství paneláků dosud téměř beze změny stojí), a velkorysá socialistická výstavba se nedala zadržet. Jednoho dne oznámili občanům Nových Hájů, že budou muset své domovy opustit. Přestěhovali je do jediného paneláku. To už jsem na Hájích naštěstí nebydlel. Ani si nedovedu představit, jak si lezli na nervy lidi, kteří si viděli do talíře, v jednom domě a na jedné chodbě.

Pak jsem dostal velice neprozřetelný nápad a jel jsem se na Háje podívat. Domy tam už nestály, nestál na kameni kámen. Bagry a buldozery všechno převrátily. V místech, kde jsme si jako děti hráli, byly složené kanalizační roury, vybagrované šachty, hory zeminy a kamení. Ani keříček, ani travička, na nichž by se má lačná paměť zachytila. Spoušť. Co vám mám líčit. Sebralo mě to. Zařekl jsem se, že už do těch míst nevkročím.

Dneska už je to všechno pryč. Kdyby dnes ode mne někdo chtěl, abych ho zavedl tam, kde stával náš dům, nevěděl bych kam. Můžu na tom místě klidně zaparkovat, dát si pivo či odplivnout, nebudu to vědět. Už mě to nefrustruje, když tam přijdu.

Kolik může být lidí, řekněme v průmyslových zemích, kteří byli vystěhováni, vytrženi ze svých kořenů? Copak já, já jsem na tom dobře. Já jsem už dřív toužil odstěhovat se do Prahy. Víte proč hlavně? Protože v Praze tehdy nosili uhlíři uhlí v putnách až do sklepa, zatímco já jsem musel coby pubescent a adolescent nosit uhlí, složené před domem, v kýblech po schodech do sklepa.

Ale co třeba pan Chum, který postavil naproti nám dům pro své děti? Sám si vyráběl tvárnice, ze kterých sám ten dům postavil. Nikdy jsem na té stavbě neviděl nikoho jiného. Tak ten si snad musel hodil mašli. Doufám, že už tehdy nežil.

A nejen tupá socialistická sídliště, fabriky na bydlení, králíkárny. (Leckdo by mi dal; každý je rád, že má kde bydlet.) Když se podíváte na dálnice, na jejich nájezdy, sjezdy, podjezdy, přejezdy a nadjezdy, na fabriky, supermarkety, hypermarkety, na elektrárny, uhelné a kamenné lomy, doly, přehradní nádrže, obludné roury teplo, horko a parovodů, kolik asi zemědělské půdy jim padlo za oběť, kolik rodinných domků? Z dálnice vídám v její těsné blízkosti u Mladé Boleslavi chaty a zahrádky. Jak asi snášejí jejich majitelé dravou výstavbu, smog a hluk? A to je jen zlomek, jen to, kolem čeho jezdíme a co vidíme. To pokrok, naše velkolepá civilizace si vybírá jednu z mnoha svých daní. Tak si odřezáváme kořen za kořenem.

Jaké své vlastní kořeny ještě každý člověk má, aby ho vichřice nesmetla? Myslím ty specifické, soukromé. Ne společné, jako jsou knihy, hudba, divadlo, obrazy, sochy. Neboť každý člověk potřebuje být ukotven. I když... třeba Dvořák, Suk, Janáček, Martinů, Dyk, bratři Čapkové, Vančura, Hašek, Muzika, Tichý, Zrzavý, Masaryk otec a syn a další význační rodáci (dosaďte si sem prosím své vlastní oblíbence) k nám budou mluvit jinak než k Angličanům nebo Němcům.

Když je člověk pevně zakotven, nepodléhá tolik poryvům větru, jakými jsou války, katastrofy, mordy, hospodářské kolapsy, epidemie, pandemie, politické kejkle, ideologie, sekty, nezaměstnanost, stáří, nemoci, rodinné kolapsy, beznadějné vyhlídky, atd., atp. Nepotřebuje berličky, nedá se s ním tak dobře manipulovat. V Moraviově Konformistovi a ve Viscontiho Soumraku bohů si značně nejistí „hrdinové“ vyřešili své komplexy vstupem do fašistických stran.

Jednou mluvil páter Reinsberg v boskovském kostele o rodokmenech. Citoval sáhodlouhé rodové posloupnosti ze starozákonní knihy Genesis. A pokračoval o tom, že málokdo zná své předky do dřívějších ge-

Dokonce bych řekl, že právě vysoká potřeba národní kontinuity a identifikace způsobila, že židé (a v drtivé většině ani Židé) nepřijali kosmopolitní, helénismem ovlivněné křesťanství. Protože právě judaismus je jejich společným kořenem; jemu vděčí za svou obdivuhodnou národní kontinuitu, která přežila exodus, diasporu a i ten nejděsnější ze všech pogromů, holocaust, vyvraždění šesti milionů Židů.

nerací. „Kdekdo má psa s úctyhodným rodokmenem, ale svůj vlastní nezná...“ řekl kněz. „Aby se člověk před takovým urozeným zvířetem styděl za svůj prostý lidský původ,“ řekl ve svém vyprávění tuším Eman Fiala o dostihových koních.

Nic proti hledání předků. Jsou lidi, kteří se tím živí. Jejich klienti se ledacos o sobě dozvědí. Patří mezi ně často židovské rodiny. Není divu. Pro ně asi bývá identifikace s rodinným prostředím a zázemím vlivem fatální migrace mnohem obtížnější a žádoucnější než pro příslušníky národa po tisíciletí usazeného na jednom místě. Jejich předkové jsou často pochováni na nejrůznějších místech zeměkoule. A mnohdy nepochováni.

Dokonce bych řekl, že právě vysoká potřeba národní kontinuity a identifikace způsobila, že židé (a v drtivé většině ani Židé) nepřijali kosmopolitní, helénismem ovlivněné křesťanství. Protože právě judaismus je jejich společným kořenem; jemu vděčí za svou obdivuhodnou národní kontinuitu, která přežila exodus, diasporu a i ten nejděsnější ze všech pogromů, holocaust, vyvraždění šesti milionů Židů. Přitom paradoxem je, že křesťanství vzniklo právě v židovských komunitách a na základě učení Žida Ježíše Krista. Snad za to může Žid Pavel z Tarsu, který se zasloužil o rozšíření křesťanství zejména mezi nežidovské obyvatelstvo.

Konfese má roli kořenů nejen u židů, ale v jakékoliv podobě, dokonce i v onom kosmopolitním křesťanství. Nemám tu na mysli pouze římské, řecké, ortodoxně, staro a jinak katolické církve, různé formy protestantství apod. Přes více či méně vážné ekumenické snahy každý z vyznavačů vidí své kořeny ve své církvi, což mimo jiné bude asi vždycky oněm ekumenickým snahám bránit. Když chodíte v neděli do kostela, setkáváte se stále s týmiž lidmi, a to i ve velkém městě. Ale na vesnici je to patrnější. Před kostelem se s nimi pozdravíte, prohodíte pár slov a hned je vám pěkně. Cítíte se pevnější ve svých kořenech.

Rodová identifikace může ledacos naznačit při hledání vlastních kořenů. Člověk se může, když má vytrvalost a štěstí, dopátrat svých předků, má-li štěstí, až do začátku šestnáctého století, do dob, z nichž jsou dochovány první matriky. Pro nás, obyvatele střední Evropy, přes kterou se v historii přehnala mračna vojsk a kde se to hemžilo cizí šlechtou, služebnictvem, německými přesídlenci, řemeslníky a cizími obchodníky, to může mít navíc ten půvab, že se můžeme dozvědět (nepoznáme-li to podle svého příjmení), v které zemi naše kořeny leží. Dovedu si představit typického Itala, Řeka, Španěla, Švéda, Ira, snad i Němce (ačkoliv mezi předními fanatiky čisté germánské rasy byli velmi netypičtí Němci), ale nevím, jak vypadá typický Čech. Je blonďák, modrooký, brunet, černooký, tmavší či světlé pleti? Kolik se tu smíchalo ras a národností?

Můžeme se dozvědět o povoláních svých předků, o jejich sociálním původu, někdy i o jejich osudech. Ale jedna věc mi vrtá hlavou. To všechno se dozvíme po mužské, řekněme otcovské linii (pominu-li levobočky). Kdybych však chtěl najít své předky po genetické linii, neuspěl bych ve svém hledání dál než do třetího, čtvrtého kolena. A to bych musel začít pátrat hodně mladý; když ještě žili někteří z mých prarodičů. Linie dědičnosti většinou vede z matky na syna a z otce na dceru. Ale není to pravidlo, a když je více dětí, může to být dost nejasné. Taky se stává, že se zčistajasna projeví

silný genetický vliv po nějakém vzdáleném předkovi a přeskočí několik generací. A najednou je tady nová silná genetická linie. Pak to může být zdrojem nejrůznějších dohadů: Kde se tu najednou ten náš předek vzal? Neměla ho ta naše babička s někým úplně jiným? A s kým asi? Ale babička nic nepoví.

Třeba by tu bylo řešení pro mé děti a jejich potomky. Kdybychom já i jejich matka sepsali relevantní údaje o sobě a o svých předcích, pokud je známe, a kdyby v psaní takové rodinné kroniky mé děti pokračovaly, ledacos zajímavého by tu bylo pro jejich potomky a pro potomky jejich potomků. Musely by tam být pokud možno fotografie, popisy zevnějšků, povah a sklonů, co mám já po svých rodičích a co mé děti po mně, co po své matce, naše osudy, a to pěkně poctivě.

Taky se říká – po přízni řízni. Sám bych mohl přispět nejedním příkladem. Ale při hledání kořenů je přízeň důležitá, protože její kořeny jsou i našimi kořeny.

Nesmíme zapomenout na kořeny společné všem lidem, přírodu, divočinu, na naše divoké předky, jak o nich mluví H. D. Thoreau. I když můžeme mít pocit, že to už je tak dávno, že to pro nás ztratilo význam. Jednou někdo v rozhlase počítal historické události ne na roky, ale na generace. Spočítal jsem si, kolik mých přímých předků by za sebou stálo v řadě, kdyby přede mnou stál můj otec, před ním jeho otec, před ním jeho otec atd. Kdybych chtěl dojít do doby před sto tisíci lety, do níž se přibližně datuje vznik dnešního člověka homo sapiens sapiens (na jednu generaci se počítá 30 let), stálo by přede mnou asi 3330 lidí – jen trochu větší vesnice. Při troše nadsázky by ten první právě slézal ze stromu. Divoši se po Evropě zaručeně prohánělí ještě i v době narození Krista. Kdybych šel až tam, stálo by přede mnou pouhých 67 mých přímých předků. Dost málo, což?

V rozhlase běží neuvěřitelně dlouhý a úspěšný seriál z české historie. Jistě: šikovní autoři využili vakua a reakce na totalitní školní dějepisný paskvil. Ale proč nás tolik zajímá naše minulost?

Lidé bydlící v městech zpřetrhali své kořeny vězící v přírodě a žijí v podivném umělém, nepřirozeném světě, kde se musí v noci svítit, a přesto se venku v noci bojí, kde se pokud možno nechodí, ale jezdí v nervózní tlačenici, v níž si dýchají za krk. Nezdraví se, neusmívají se na sebe, v domě se často ani neznají, na ulici se neoslovují, nedívají se nikomu do očí. Dělají, že ti druzí nejsou. Dýchají jedy, poslouchají ječení sanitek, hasičských a policejních vozů. Města plodí zločin, bezdomovce, podvodníky, úchyláky. Mnozí obyvatelé měst by na venkově nechtěli a ani neuměli žít. A tak chovají nejroztodivnější psy, kočky, křečky, rybičky, zakrslé králíky, smrtelně jedovaté potvory a všelijakou další havěť, pěstují za oknem smogem sycený šnytlík. Chodí s dětmi do parku, nakazují jim, aby s nikým nemluvily, jezdí na chalupy a chaty, v lese zhluboka dýchají a odhazují svinstvo.

A tak by se ty kořeny, místa, ze kterých všichni pocházíme, možná daly trochu rozšířit. Přinejmenším o předky a přízeň, o vlast, její historii, umění, velké osobnosti, návraty do přírody, o vyznání. Kořeny jest objevovati a pěstovati.

No vida, a hned je mi míň líto mé zplanýrované vesničky.

Lubor Dufek

Lidé bydlící v městech zpřetrhali své kořeny vězící v přírodě a žijí v podivném umělém, nepřirozeném světě, kde se musí v noci svítit, a přesto se venku v noci bojí, kde se pokud možno nechodí, ale jezdí v nervózní tlačenici, v níž si dýchají za krk. Nezdraví se, neusmívají se na sebe, v domě se často ani neznají, na ulici se neoslovují, nedívají se nikomu do očí. Dělají, že ti druzí nejsou.

Americké

Causa Newsweek, pětadvacetileté výročí CNN a dokument v hlavním vysílacím čase ČT 2. Tři události, které si v uplynulých týdnech řekly o pozornost všech, kdo se zajímají o fungování moderních médií. A ačkoliv se to na první pohled nezdá, všechny spolu částečně souvisejí. Dotýkají se totiž nejednoduchého a nejednoznačného fungování médií v moderní době.

Případ zpravodajského časopisu Newsweek začal devátého května. Ve zpravodajské rubrice Periscope vyšla krátká zpráva, že američtí vyšetřovatelé v zařízení Guantánamo na Kubě, kde jsou zadržováni zajatí bojovníci Talibanu z americko-afghánské války, jako součást nátlaku na vězně použili i znesvěcení Koránu, konkrétně že minimálně v jednom případě spláchli jeho výtisk do záchodu. Článek byl postaven na svědectví anonymního zdroje – údajného úředníka americké vlády, který tvrdil, že informaci o znesvěcování viděl ve zprávě amerických vyšetřovatelů pro Pentagon.

Informace Newsweeku vzbudily velké pohoršení především v Afghánistánu, ale i v Pákistánu a dalších arabských zemích. Na mnoha místech propukly protiamerické demonstrace, při nichž přišlo o život minimálně šestnáct lidí. Proti článku se ohradila i americká vláda.

V dalším vydání se Newsweek omluvil s tím, že informace jeho nejmenovaného zdroje se neprokázaly. Arabští mluvčí však unisono tvrdí, že zpráva byla pravdivá a časopis se omluvil jen na nátlak Bílého domu. K tomuto názoru se kloní i někteří američtí komentátoři.

Jak na celou causu kolem Newsweeku pohlížet? Můžeme to zkusit z několika rovin. Tak především se opět ukázalo, že činnost médií má na sociální realitu stejný vliv jako skutečné události, které jsou základem zpráv. Média s globálním rozsahem se tak stávají stejně významnými politickými hráči jako ministerstva nebo vlády. Což mediální optimisté oslavují s tím, že konečně má svobodné veřejné mínění a kontrola vládních záměrů otevřené pole působnosti, zatímco pesimisté mluví o nebezpečném vlivu nevolených komerčních mediálních impérií. Každý nechť se přikloní k názoru, který více odpovídá jeho přesvědčení.

Druhou úrovní (na kterou se soustředila převážná většina mediálních komentátorů) je problematika používání nejmenovaných zdrojů. Anonymní vládní zaměstnanec se totiž ukázal být Achillovou patou celého článku. Nejprve potvrdil zneužívání Koránu, po otištění svých slov si náhle tak jistý nebyl. Většina novinářů proto považovala za hlavní poučení z celého případu to, že novináři by propříště měli být opatrnější při práci s nejmenovanými zdroji. Ve stejném smyslu zareagoval i Newsweek, když oznámil, že zpřísní pro své redaktory podmínky pro práci se zdroji, jež nechtějí odhalit svou totožnost.

To by samo o sobě ještě nestálo za řeč, i v české žurnalistice se nejmenované zdroje rozmáhají jako mor – lépe řečeno jako jednoduchý a laciný prostředek, jak si novináři mohou usnadnit práci a vyšperkovat svůj text nějakým burcujícím výrokem. Ovšem kauza nejmenovaných zdrojů v textech Newsweeku má hlubší pozadí.

Na Bělehrad!

Samozřejmě že Newsweek udělal dobře, když svou zprávu stáhnul a označil za omyl. Především proto, že původně mluvil o „zdrojích“ pro své tvrzení, načež se ukázalo, že zdroj byl jen jeden a ještě nepřesný. To ale neznamená, že ke znesvěcování Koránu v Guantánamu nedocházelo. Podobné zprávy se totiž v posledních měsících objevily i v jiných médiích (americké deníky Washington Post a New York Times, britský Guardian nebo BBC – citováno 16. května na stránkách Antiwar.com) a pocházely z různých, na sobě nezávislých zdrojů.

To všechno vedoucí redaktoři Newsweeku nepochybně vědí. Pak se nabízí otázka, proč po bouřlivé reakci spornou zprávu raději stáhli, než aby ji naopak zkusili potvrdit nějakým novým svědectvím. Část pravdy tu možná budou mít ti, kteří mluvili o tlaku americké vlády. Tomuto názoru totiž napovídá celková redakční praxe časopisu Newsweek.

Snad nikdo z komentátorů si nepovšiml drobné věty, která vyšla z pera šéfredaktora Newsweeku Richarda M. Smithe, když 30. května mluvil o tom, jak k chybě ve zpravodajství došlo. Šéfredaktor napsal, že inkriminovanou zprávu ještě před otiště-

ním poskytli k nahlédnutí vysokému úředníkovi ministerstva obrany, který informaci nejmenovaného zdroje nevyvrátil.

Ukázat hotovou zprávu ještě před otištěním jedné ze zainteresovaných stran, to silně vybočuje z tradic nezávislé žurnalistiky. Co by asi Newsweek udělal, kdyby Pentagon se zprávou nesouhlasil? Samozřejmě bylo správné pokusit se k údajnému znesvěcení Koránu získat oficiální vyjádření ministerstva, ale mluvčí Pentagonu na to podle Richarda M. Smithe odmítl odpovědět. Jak tedy chápat benevolenci úředníka, jemuž byla zpráva předložena ke schválení? Buď svým mlčením informace o Koránu nepřímo schválil, nebo záměrně počkal, až si Newsweek zveřejněním nepodložené zprávy nabije nos a americká vláda jej bude moci využít jako ukázkový příklad všech špatných médií, která odmítají propagovat oficiální názory na americkou zahraniční politiku.

Poučením z kauzy Newsweek by nemělo být to, že je třeba paušálně omezit používání nejmenovaných zdrojů. Pouze je zapotřebí naučit se rozlišovat. Když novinář použije nejmenovaný zdroj jen k tomu, aby dodal svému příběhu šťávu, nebo když se politici a zájmové skupiny snaží cíleným uvolňováním anonymních informací hrát skrze média své mocenské hry, pak by se podobné praxi mělo vystavit rozhodné stop. V případu znevažování Koránu bylo ale použití nejmenovaného zdroje oprávněné, protože se jednalo o skutečnou situaci veřejného zájmu (vláda porušuje lidská práva) a získat informaci oficiální cestou nebylo možné. Newsweek udělal chybu, že si se zprávou nedal víc práce a že po jejím zveřejnění podlehl tlaku vlády a omluvil se, místo aby zprávu zkusil potvrdit. A právě tohle by si z causy Newsweeku měli odnést novináři čeští.

CNN dospěla

Další zajímavou událostí jsou půlkulaté narozeniny CNN. Světová zpravodajská stanice oslavila 1. června 25 let svého fungování. Zpočátku téměř o existenci bojující zpravodajská televize se nakonec stala jednou z nejmocnějších globálních mediálních institucí, její zpravodajství z první války v Iráku (operace Pouštní bouře) sledovaly na celém světě miliony lidí. Ve svém zaměření tehdy CNN neměla konkurenci, což se projevovalo i na astronomických ziscích.

Od poloviny 90. let však CNN pod tlakem konkurence ztrácela své výsadní postavení. Při druhé irácké válce pak dokonce částečně slevila i ze svých tradic nezávislé žurnalistiky, když na rozdíl od Pouštní bouře měla v terénu méně reportérů, než kolik jich cestovalo oficiálně s jednotkami americké armády. Stejně jako případ časopisu Newsweek to ukazuje, jak velký je zájem Bílého domu na ovládnutí mediálního obrazu jeho politiky.

A znovu Irák

Válka v Iráku (ta druhá) byla také námětem dokumentu Válka podle médií, který v úterý 31. května uvedla v hlavním vysílacím čase ČT 2. Autorem dokumentu byl Danny Schechter, který už pracoval ve více než čtyřech desítkách zemí světa. Ve Válce podle médií se snažil dokázat, jak americká administrativa ve spolupráci s hlavními televizemi uměle dotvářela obraz iráckého konfliktu. Kritizoval především manipulativní praktiky amerického armádního velitelství (omezení svobodného pohybu novinářů, překládání velkého množství nepodstatných informací) a nápadnou ochotu velkých televizních společností se na mediální hře podílet.

Schechterův přístup trochu připomíná jiného slavného angažovaného dokumentaristu, Michaela Moora. Také se nesnaží vytvořit objektivní, neutrální pohled na problém, ale vybírá si data a svědectví, která podporují jeho kritickou verzi. Nechává na divákovi, jakou část výsledné mozaiky informací a náznaků přijme a co už odmítne jako spekulaci.

Za zařazení tohoto dokumentu do hlavního vysílacího času je třeba Českou televizi pochválit. Jednak proto, že dává prostor aktuálnímu dílu často neprávem opomíjeného žánru, a za druhé že se snaží o svým způsobem mediální výchovu veřejnosti. Kéž by v tomto směru hodlala pokračovat. Jak je vidět z výše uvedených informací, kritický pohled na fungování médií ve složitém moderním světě máme skutečně zapotřebí.

Miroslav Cingl

poučení

Posudek diplomové práce

Diplomová práce nazvaná „Koncepce, typologie a evoluce dětského čtenáře“ si stanovila za cíl analyzovat konstrukt infantilního receptora printovaných médií prismatem experimentální syntézy izolovaných sociologických fenoménů instrumenty subjektivní i objektivní empirie. Autorka se pokusila dokázat hypotézu, že do určitého věku děti nečtou, a to bez ohledu na předkládané čtivo, zatímco od určitého věku výše naopak čtou. Prokázat platnost této hypotézy se diplomantce podařilo, čímž přinesla velice cenné poznatky pro mediální komunikaci zaměřenou na věkovou skupinu 0–15 let. Zároveň má zájem věnovat se zkoumání této problematiky dlouhodobě i v budoucnu.

Autorka je velice pohledná a přitažlivá, 173 cm vysoká, štíhlé postavy. Má hnědé vlasy, které si občas barví nazeleno, a zelené oči, které si občas barví nahnědo. V obličeji má několik roztomilých pih, v pravém podbřišku pak malou jizvu po operaci slepého střeva.

Volný čas tráví diplomantka nejraději s příjemnými lidmi (byl jsem s ní poměrně často), k jejím koníčkům patří exotické tance (hula-hula), dále hudba, literatura, divadlo, film, vaření, vyšívání, paličkování, v létě jízda na kole, v zimě lyžování, v lednu, únoru, květnu, červnu a září též masová komunikace. Jejím nejoblíbenějším zpěvákem je Petr Muk, nejoblíbenějším mediálním teoretikem Jan Jirák.

Vyložené nešvary diplomantka nemá. Donedávna sice kouřila, ale díky pozitivnímu vlivu okolí s tímto zlozvykem skoncovala. Podařilo se mi ji přesvědčit, že kouření škodí zdraví a diplomové práci.

Pochází ze spořádané venkovské rodiny. Tatínek pracuje jako opravář lednic. Je velice šikovný – během krátké seznamovací návštěvy mi dokázal spravit do té doby nepříliš dobře mrazící mrazák. Maminka je zdravotní sestra, která umí zručně aplikovat injekce tak, aby to nebolelo. Sama diplomantka si vždycky přála být lékárnicí, ale její studium farmacie předčasně skončilo, když nedokázala rozpoznat hexan-1,6-diyl-bis(N-{2-[2-(1-ethylpentyl)oxazolidin-3-yl]ethyl}karbamát). Jelikož nemá žádné sourozence, stane se s největší pravděpodobností univerzální dědičkou zděného patrového domku s plynovým vytápěním, zimní zahradou a vlastní studnou.

Ráda mlsá máslové sušenky, které si máčí v čaji s mlékem. Slabost má i pro gumové medvídky.

Je přátelská, mezi spolužáky i pedagogickými pracovníky oblíbená pro svou otevřenost, tvárnost a pochopení. Ke starším lidem se chová citlivě a ohleduplně, nikdy například nevypustila z úst žádnou narážku na můj věk.

Práci se diplomantka věnovala s láskou, na konzultace docházela pravidelně a veškeré instrukce konzultanta plnila k jeho plné spokojenosti. Dokázala objevovat zajímavé aspekty zkoumané problematiky v nových polohách a velice obratně se naučila pracovat se všemi nástroji vědeckého výzkumu.

Vzhledem k výše uvedeným kvalitám navrhuji hodnotit diplomovou práci jako výbornou, a to s podmíněným odkladem o devět měsíců.

Prof. PhDr. Jan B. Hansel, MSc, Uf.

E. S., 1960

Eva Sendlerová

Z výstavy obrazů v galerii Vlastivědného muzea ve Slaném (4. 6. 2005–10. 7. 2005)

Barevné stromy, 1962

Eva Sendlerová

Květiny ve džbánu II, 2003

Keř u potoka, 2003

Eva Sendlerová

Pták, 2004

R. K., 1960

Eva Sendlerová

Portrét R. K., 1963

Zátiší, 1970

Eva Sendlerová

Zátiší II, 1965

V klobouku I, 2003

Eva Sendlerová

Zátiší s knihou, 1964

V klobouku III, 2003

Eva Sendlerová

V klobouku III, 2003

Žluté květy, 2003

Eva Sendlerová

Růžová kytice, 1980

Eva Sendlerová

Vila v parku, 2003

Eva Sendlerová

Čtyři stromy, 2004

Kytice, 2003

Eva Sendlerová

Suchá kytice, 2003

V příštím čísle (vychází 1. srpna 2005) najdete:

Nové verše Tomáše Koloce

Stať o překladech Otokara Fischera

Školní poznámky

Strom a po stromu Evy Vlčkové

Deutsche Wache auf dem Rathausturm einer eroberten belgischen Stadt.
Probeabbildung aus „Des deutschen Volkes Kriegstagebuch". Vgl. umstehende Anzeige.

Na shledanou příště!
Ne za pomente!